SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

రామకృష్ణ శాస్త్రి, కే. (కేతవరపు)

యమగర్వభంగము, అను, మార్కండేయ నాటకము

బెజవాడ, 1925

Record no. 633

Rāmakṛṣṇa Śāstri, Kē. (Kētavarapu)

Yamagarvabhaṅgamu, anu, Mārkaṇḍēya nāṭakamu

Bejavāḍa, 1925

Record no. 633

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

రామకృష్ణ శాస్త్రి, కే. (కేతవరపు)

యమగర్వభంగము, అను, మార్కండేయ నాటకము / కేతవరపు రామకృష్ణశాస్త్రిచే రచియింపబడియె.- 1. కూర్పు.- బెజవాడ : కందుల గోవిందం, 1925.

80, 11, (1) p. ; 22 cm.

Record no. 633

Rāmakṛṣṇa Śāstri, Kē. (Kētavarapu)

Yamagarvabhaṅgamu, anu, Mārkaṇḍēya nāṭakamu / Kētavarapu Rāmakṛṣṇaśāstricē raciyimpabaḍiye.- 1. kūrpu.- Bejavāḍa : Kandula Gōvindaṃ, 1925.

80, 11, (1) p. ; 22 cm.

Record no. 633

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB   Date filming began: 22 January, 2006

యమగర్వభంగము అను

మార్కండేయనాటకము

ఇది

సుప్రసిద్ధ నాటక గ్రంథ[illegible]

కేతవరపు రా[illegible]

రచియింపబడిెను.

ప్రకా[illegible]

కందుల గోవిందం,

బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా

కోటమర్తి చినరఘుపతిరావుగారిచే

కాకినాడ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

కే.నా-212
ం.కే-మా

జిష్టరుడు] 1925. [వెల 0-12-0

[illegible] గ్రంథాలయం
శ్రీ [illegible]
వల్లూరు.
నిర్వాహకులు :— శ్రీ పోతుపల్లె వెంగన్నశ్రేష్ఠి
గారి విరాళం

Roja Muthiah Research Library
3rd Cross Road, C P T Campus,
Taramani, Chennai - 600 113, India.

ఆంధ్రనాటకములు.

కనకార నాటకం చం॥ కే॥	1- 4
సంగీత లంకాదహనం దో॥ సీ॥	1-10
పాదుకా పట్టాభిషేకము	0-12
వేశ్యాహితబోధిని	1- 0
వేశ్యామధురం పా॥ III	0- 8
పాండవజననము రా॥ నా॥	0-10
పాండవప్రవాసము ,,	0-12
పాండవోద్యోగము ,,	0-12
పాండవ విజయము ,,	0-12
పాండవాశ్వమేధము ,,	0-12
అహల్యాశాపవిమోచనము ,,	0-12
శాంతామతి ,,	0-12
సంపూర్ణ రామాయణము కో॥ సు॥	1- 4
సంపూర్ణాంజనేయము ,,	1- 0
బిల్వమంగళచింతామణి చ॥ మా॥	1- 0
సంగీత గులాబకావళి ,,	1- 0
విజయభాస్కరము జ॥ ల॥	1- 0
శ్రీరామపట్టాభిషేకము,,	1- 0
జయంతజయపాలము బ॥ కో॥	0- 8
కుశలవ పట్టాభిషేకము రా॥ గా॥	1- 0
పాంచాలిమానసంరక్షణం	1- 0
సంగీత మార్కండేయ	0-12
భక్తరామదాసు కే॥ శి॥	1- 0
సంగీత కృష్ణలీల సం॥ శిం॥	1- 0
సంగీత విష్ణులీల చ॥ మా॥	1- 0
ఊర్వశిశాపవిమోచనము	1- 0
కంఠాభరణము పా॥ ల॥	1- 0
హనుమద్రామసంగ్రామం	0-12
గయోపాఖ్యానం చి॥ ల॥	0- 8
పారిజాతాపహరణము చి॥ ల॥	0- 8
ప్రసన్న యాదవము	0- 8
చతుర చంద్రహాస	0- 8
స్వప్న వాసవదత్త	0- 6
పార్వతీ పరిణయం	0- 6
సంగీత సావిత్రి చ॥ మా॥	1- 0
సంగీత ప్రహ్లాద	0-12
సత్యవిజయము	1- 0
పద్మవ్యూహము	1- 0
శ్రీకృష్ణరాయబారము	0-14
సంగీత స్త్రీసాహసము	0-12
భూలోకరంభ	1- 0
చంద్రకాంత	0-10
శ్రీరామ జననం దో॥ సీ॥	0- 8
విషాద సారంగధర	1- 6
పాదుకాపట్టాభిషేకము	1- 4
పాంచాలీస్వయంవరము	1- 4
రోషనార శివాజి	1- 4
ప్రమీలార్జునీయము	1- 4
చంద్రహాస	1- 4
సావిత్రీచిత్రాశ్వము	1- 4
మోహినీ రుక్మాంగద	1- 4
వరూధిని	1- 4
బృహన్నల	1- 4
చిరకారి	1- 4
లవకుశ కె॥ సు॥	1- 8
రామదాసు డి॥ గో॥	1- 4
చతురచంద్రహాస దో॥ సీ॥	0- 8
పాండవాజ్ఞాతవాసం	0- 8

కందుల గోవిందం,

బుక్కు సెల్లరు అండ్ పబ్లిషర్,

బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా.

శ్రీ మేధావతీ నాయూ రయేనమః

యమగర్వభంగము

అను

మార్కండేయ నాటకము.

ఇది

సుప్రసిద్ధ నాటకగ్రంథకర్త యగు

కేతవరపు రామకృష్ణశాస్త్రిచే

రచింపబడియె.

పబ్లిషరు

కందుల గోవిందం,

బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ:

కోటమర్తి చినరఘుపతిరావుగారిచే

కాకినాడ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఃబడినది.

1925

కాపీరైటు రిజిష్టరు]

[వెల 0—12—0

శ్రీ సీతారామచంద్ర గ్రంథ భాండాగారం

పల్లూరు.

నిర్వాహకులు :— శ్రీ పోతిపల్లె వెంగన్న శ్రేష్ఠి

గారి విరాళం

Acc. No. 4088

Date

CUDDAPAH.

1770

పాత్రములు.

పురుషులు.

మృకండుఁడు.

వశిష్ఠుఁడు.

నారదుఁడు.

జాబాలి.

బ్రహ్మ.

యముఁడు.

శివుఁడు.

మార్కండేయులు.

నంది.

భృంగి.

మునిబాలకులు.

చిత్రగుప్తుఁడు.

యమభటులు.

స్త్రీలు.

మరుద్వతి.

కాత్యాయని.

శీలవతి.

సుశీల.

నాంది.

మ. ప్రమథు ల్గొల్వఁగ భారతీరమణి తా ♦ వామాంక భాగంబునన్
రమణీయస్థితినొప్ప శ్వేతగిరిపై ♦ రాజిల్లుతన్మూర్తి సం
భ్రమభీతు ల్పనివైవ వేఁడుకొను మా ♦ ర్కండేయ శోకధ్వనిన్
విమలుండై విని వాని గాచుశివుఁడా ♦ ప్రేమ న్మిముగాంచుతన్.

[నాంద్యంతమున సూత్రధారుఁడు సభ్యులపై పుష్పాంజలిం జల్లి.]

సూత్ర—పూజ్యులైన యోసభ్యులారా! మే మీ దినమున ప్రహ్లాద, శివాజీ, రామదాస, పాంచాలీమానసంరక్షణాది సుప్రసిద్ధ నాటక గ్రంథకర్తయు పండితజనవిధేయుఁడును లక్ష్మీనరసింహాచల గురుతృతీయ పుత్త్రుఁడును నగు కేతవరపు రామకృష్ణశాస్త్రిచే రచింపఁబడిన మార్కండేయ నాటకము నాడఁదలంచితిమి గావున మాప్రదర్శనమం దెట్టి లోపములున్నను దయతో క్షమింతురుగాక. మఱియును గ్రంథకర్త మీతో నిట్లు మనవి జేసికొనుచున్నాఁడు.

గీ. బాలుఁడను శాస్త్రవిజ్ఞాన ♦ పరమశక్తి
హీనుఁడను నాదు గ్రంథమం ♦ దెట్టిదైన
తప్పులుండిన మన్నింప ♦ దండ మిడుదు
ధన్యమతులార విబుధావ ♦ తంసులార.

మా కింక సెలవొసంగుఁడు.

(నిష్క్రమించును.)

ఈనాటకమును కొంతభాగముగాని సంపూర్ణముగగాని ప్రదర్శించువారు గ్రంథకర్తయొక్క వ్రాతమూలకమగు అధికారపత్రికను పొందకుండ ప్రదర్శింపగూడదు.

ఇట్లు,

కేతవరపు రామకృష్ణశాస్త్రి,

బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః

యమగర్వభంగము

అను

మార్కండేయ నాటకము.

ప్రథమాంకము.

ప్రథమరంగము.

[అరణ్యము. నారదుఁడు పాడుచు బ్రవేశించును]

1 వ అనుబంధము.

నార—

గీ. గర్వపూరితులై నట్టి ♦ కలుషమతుల
గర్వభంగంబుఁ గావించి ♦ తన్మస్థలమున
దుర్గుణగణంబు నెల్లను ♦ తొలఁగఁజేసి
సత్పథంబుల నిల్పుటే ♦ శక్తి కాదె.

భువనములయం దెంతెంతవారికిని జగడంబులఁగల్పించి దుష్టులఁబరిభవించి సాధువులకుఁ గీర్తిఁదెప్పించు నన్ను లోకులు కలహభోజనుఁడన్నను జగడంబులఁ బెట్టెడి సన్న్యాసియన్నను తంపులమారి తపసియన్న నంచురుగాక. పెట్టవలసిన జగడంబులఁ బెట్టనేవలయును. దుర్మార్గశిక్షణము సాధుజనరక్షణము లోకోద్ధరణమే ప్రధానముగాఁగల నాకలహములను జూచి సజ్జనులు నిందింతురా? ఆహా! నాకింతకన్న యానంద

మేదికలదు. త్రిమూర్తు లంతవారిని సైతము కలహాజాలమునఁబడద్రోసి వారలు ఘోరముగఁ బోరాడుచుండ నడుమనుండి బ్రహ్మానందసుఖము ననుభవించు నాకింతకన్న వేఱభాగ్య మున్నదా? అట్టినన్ను నరకుఁ గానక నీ యముఁ డింత వివేకహీనుఁడై పలుకవచ్చునా? చతుర్దశ భువనములయందును పుణ్యపాపములను విమర్శించువాఁడు తానట తానొప్పుకొనినఁగాని యొకటి మహాపుణ్యుండును బావనుఁడే కాఁడట. ఎట్టి జీవియైనను మరణసమయమునకుఁ దనలోకమునకు వచ్చియే తీరవలయునట. బ్రహ్మ తనకెంత యధికార మొసంగియున్నను దానిట్లు గర్వపూరితుఁడై వివేకము చెడి పలుకవచ్చునా? ఇంత యాత్మశ్లాఘాపరాయణు నూరక విడువరాదు. వీని దుర్బుద్ధినివదలఁగొట్టి గర్వభంగంబును గావించియే తీరవలయును. ఇందుల కెట్లు పన్నవలయును (ఇంచుక యోచించి) ఇట్లగుగాక. మృకండుఁ డనపత్యుఁడగుట బ్రహ్మలోకావలోకనకుతూహలుండై చని తద్ద్వారపాలక తిరస్కృతుండై తనపర్ణశాలం జేరి చింతించుచున్నవాఁడు. నే నిప్పు డాతని కడ కేగి సంతానముకలుగు మార్గమును జూపించి వచ్చెదగాక. పైకార్యము తర్వాత యోజింతము. ఇదే పోయెదను.

(నిష్క్రమించును.)

2 వ అనుబంధము.

ద్వితీయరంగము:—పర్ణశాల.

మరుద్వతీ మృకండులు విచారముతోఁ గూర్చుండియుందురు.

(3 వ అనుబంధము.)

మృకం—ప్రాణేశ్వరీ! నేనేమి చేయుదును? ఏనాఁడైన నిట్టి యవమానము ప్రాప్తింపనున్నదనుట నూహించితినే? సుఖములను బరిత్యజించి యాసలనన్నింటిని విసర్జించి మనోవాంఛలఁ బెకలించి

నిశ్చలచిత్తముతోఁ దపము నొనర్పఁ జాలియు నట్టిభాగ్యమునం దఁజాలనైతిని. చిన్నతనము నుండియుఁ గడుభక్తిమై గురుశుశ్రూష యొనర్చి సాంగోపాంగముగ వేదాధ్యయన మొనర్చి తపస్వినై నందులకు ఫలిత మీనాటి కిట్టి పరాభవాగ్నిపాలగుట యేగా!

మరు—నాథా! నాదుఃఖము నెవ్వరితోఁ మనవిఁ జేసికొందును? మీ రేగిన కొలఁదిగడియలకే యనసూయాది మునికాంతలు మనకుటీరమునకే తెంచిరి; వారి నెదుర్కొని తోడ్కొనివచ్చి కూర్చుండఁ బెట్టి సంభాషించుచుండ వారందరును నన్ను బానీయం బిమ్మని యడిగి నేనొసంగఁబోవుతరి నన్ననపత్యగా నెఱింగి వంధ్యవగు నీచేతి పానీయంబుల మే మొల్లమని వెడలిపోయిరి.

మృకం—ఆహా! పురిసినపుండుపై కారముచల్లినట్లు మరలనిదొక్కటియా? కట్టా! నాకేటి కీదినమున బ్రహ్మలోకంబున కేగవలయునను బుద్ధిపుట్టె. విధియొక్క చెయిదము లెంతబలీయములు.

ఉ. ఏటికిసత్యలోకమున ♦ డెంతయుఁ జూడజనించెవాంఛ తా
నేటికిపుత్త్రపుత్త్రికల ♦ నియ్యకొనండు పితామహుండు నే
నేటికివారితోడఁ జన ♦ నోచితి నాకిది యేటిభ్రాంతి యీ
చేటిటుసంభవించునని ♦ చిత్తమునందుఁ దలంపనైతి హా.

దేవా! సురజ్యేష్ఠా! మాకిట్ల నపత్యదోషముఁ గల్పింప నేల. భవదీయ ద్వారపాలకముఖంబున నిలువరింప నేల. ఎంతచదివిన నేమి ఎంతఘోర తపంబులఁ జేసిన నేమి? ఒక్కగడియలోఁ బూడిదఁ బోసినపన్నీర య్యె. సంతతానందప్రదమై యష్టాంగయోగులకైన నందరానిదై యనేకబ్రహ్మర్షిగణసేవిత దేవేంద్రాదిసకలగీర్వాణ కిరీటస్థగిత నవరత్న నీరాజిత పాదారవిందుఁడైన పితామహునకు నివాసస్థానమైనయా సత్య

లోకమున కేగు ప్రాప్తిమనకబ్బదుగా. కాంతా! మనయిర్వురిజన్మంబులును నేటికి నిరర్థకములైనవి. తుదకొక్కయతిథిని సత్కరింపఁజాలని యొక యభ్యాగతికింత యన్నోదకముల నొసంగుటక ర్హతలేని నిర్భాగ్యుఁడనైతిని. ఏటికింక మనతపస్సులు? ఎవ్వరు సంతసింతురు? దరిద్రుఁడుతలకడుగఁ బోయిన వడగండ్లవాన యనునట్లాయె నాయీయడియాస.

మరు—నాథా! ఏటి కిట్లు వాపోయెదరు?

మ. జపము ల్జేసితి మోతయేని మహితాం ♦ చద్దివ్యతీర్థంబులన్
ద్రిపదీర న్బలుమార్లు గ్రుంకులిడి దా ♦ నంబు ల్సదాచేసినా
మపయోగం బొకయింత కానఁబడదో ♦ హా నాథ దుర్భాగ్యమే
మొ పరేశుండు కృపారసమ్ము మనపై ♦ పూరింపఁడాయెన్ కటా.

మనదురదృష్టవశంబున మనకాభాగ్య మబ్బదయ్యె. దానికి మనమేమి చేయఁగలము? ఈశ్వరనిర్ణీతమింతయే యని తలంచి తూష్ణీంభావము వహింపవలయును.

మృకం—సతీ! మన కిప్పుడు తూష్ణీంభావము కాక వేరు కర్తవ్య మేమున్నది.

గీ. ఎంతపుణ్యమొనర్చిన ♦ నంతఫలమె
మనకు లభియింపఁ గలదని ♦ మానసమునఁ
దలఁచి యూరకయుండుటే ♦ తలిరుఁబోడి
మనకుఁ గర్తవ్య మనుకొమ్ము ♦ మందగమన.

మరు—అట్లయిన మన కీజన్మమున సంతానభాగ్య మదృష్టమేనా? మనల నీ పున్నామనరకమునుండి తప్పించు ఘనులేలేరా?

మృకం—సాధ్వీ! ఎంత వెఱ్ఱిదానవు? కొద్దినోములునోచి యెక్కువఫలముకోరిన లభించునా మనపూర్వజన్మకృతసుకృత మత్యల్పమని యెఱుంగవా? మనమిర్వురమును మందభాగ్యులమను మాటను మఱచితివా?

మరు—

కం. ఏపాప మొనర్చితినో
యేపిల్లలజననికిఁ బిత ♦ కెడఁ బాపితినో
యాపాపకర్మ ఫలముల
నీపుడమని యనుభవించి ♦ మృతినొందెద నేన్.

అత్యంత ప్రేమాస్పదులైన యే తల్లిబిడ్డలను నిరంతరవిచారసముద్రమున మునంగున ట్లెడబాపి వారి శోకశాపంబులకు గురియైతినోకదా!

మృకం—అర్ధాంగీ! విచారింపకుము. ఈ జన్మమున కింతయేయని తలంపుము.

మరు—నాథా! ఏ మంటిరి? ఈజన్మమున కింతేయా? ఈ కష్టమునుండి మనల నొడ్డుఁజేర్పఁగల మహానీయులే లేరా? ప్రపంచకమునందెంతేసి పాపములకును బ్రాయశ్చిత్తమను నదొక్కటుండునుగదా! ఏవేల్పైన మనలఁ గావరాఁడా? ఏలనిరాశాబద్ధులము కావలయును.

సీ. భక్తజనాభీష్ట ♦ పారిజాతంబగు
మాధవుఁ డేలేడె ♦ మనలఁ గావ
సకలబంధసమూహ ♦ సంహారకుండగు
శంకరుఁ డేలేడె ♦ చక్కఁ జేయ
నమ్మినవారిఁ గ ♦ రమ్మనురక్తితోఁ
బ్రోచెడు ధాతయె ♦ ప్రోవరాదె
పరమభక్తిని దమ్ము ♦ భజియించువారికి
వరమిచ్చు నిఖిలదే ♦ వతలు లేరె
ధరణినిభవంత ఏవస ♦ చ్ఛరణమనఁగఁ
గరముచేపట్టి పాలించు ♦ ఘనులు లేరె.
పరమధర్మము న్బాలించు ♦ వారు లేరె
అక్కటా! యెందు కీచింత ♦ నంద మీకు.

ఎద్దియైన నొక్కవెరవూహింపుఁడు. బుద్ధికి సాధ్యముకాని కార్యములుండవు

మృకం— ఎంతయాలోచించినను నాకేదియు దారిపొడగట్టకున్నది. ఆపద్బాంధవులెవ్వరైన మనకు దారిఁ జూపించినఁ గలదు. లేకున్న మనగతియింతే.

(తెరలోపల వీణాగానము)

మరు—ప్రాణేశ్వరా! ఎచ్చటనో వీణాగానము వినవచ్చుచున్నయది వింటిరా?

మృకం—(ఆకర్ణించి) వనితా! అయ్యది బ్రహ్మమానసపుత్త్రుఁడును పరమతపోనిష్ఠాగరిష్ఠుఁడు నగు నారదముని హస్తభూషమై ప్రకాశించుచున్న మహతీనాదము. అదిగో ఆ మహాత్ముఁడు కూడ వచ్చుచున్నాఁడు.

[ప్రవేశము నారదుఁడు]

(4 వ అనుబంధము.)

మృకం— } (అంజలిబద్ధులై)
మరు— } నమస్కరింతురు.

మృకం—మహాత్మా!

సీ. తత్కాలమందుఁ బా ♦ తకముల హరియింప
దగుసాధనంబు నీ ♦ దర్శనంబు
ముందుఁగల్గెడి శుభ ♦ ములకు సంపదలకుఁ
దగుసాధనంబు నీ ♦ దర్శనంబు
పూర్వజన్మార్జిత ♦ పుణ్యలేశము నెన్నఁ
దగుసాధనంబు నీ ♦ దర్శనంబు
కష్టసంఘంబులఁ ♦ గడచుట కిలలోన
దగుసాధనంబు నీ ♦ దర్శనంబు

దేహధారికి నిదగు ♦ దివ్యదర్శ
నమున మూఁడుకాలములందు ♦ విమలమైన
శుద్ధతన్ బ్రకటనఁ జేయు ♦ చుండుగాదె
ప్రకటసద్గుణ సాంద్ర నా ♦ రదమునీంద్ర.

(5 వ అనుబంధము)

నార—పూజ్యులగు మునిదంపతులారా! మీకుం గుశలముకద మీ జపతపస్స్వాధ్యాయానుష్ఠాన కర్మాచరణంబున కంతరాయంబులు రావుకదా!

మృకం—బ్రహ్మర్షి చంద్రమా! భవదీయ కృపాకటాక్షవీక్షణ విశేషంబున మాకు సర్వశుభంబులు సేకూరు. మా జపతపంబుల కేమియు నంతరాయములు కలుగవు. తలవని తలంపుగ నేడు మాకు మీ దివ్యదర్శనలాభము కలుగుటవలన నిర్ఘాతపాతమువలె సహింపరానిదై యాకస్మికావమానమునకు హేతుభూతమై హృదయశల్యమై వేధించు మహాకష్టంబునుండి వెలికి వచ్చుటకుఁ దగిన యాదరువు దొరకెనని తలంచితిమి. అనిర్వాచ్యమైన యానంద ముప్పతిల్లె.

నార—మృకండమునీంద్రా! అట్టి మహాకష్ట మేమివచ్చినది?

మృకం—త్రికాలవేదివగు నీకెఱుంగరానిదికలదా! ఊరక నానోటఁ బల్కింపవలయునను తలంపు.

నార—(జ్ఞానదృష్టినిఁజూచి) సత్యలోక వృత్తాంతమునకా నీవింతవంతఁ జెందుట! ఎంతవెఱ్ఱివాఁడవు. అవమానమా! నీకా! జితేంద్రియుఁడవైన మహర్షివయ్యును నీకీదేహాభిమానము వదలినది కాదే.

ఉ. ఎంతటి వెఱ్ఱివాఁడవు ము ♦ నీంద్ర మనంబున జ్ఞానదృష్టిచే
సుంతగ యోజనల్సలిపి ♦ చూడుము నీకెఱుఁగంగరాని దొ
క్కింతయులేదు ధర్మమది హీ ♦ నపు ప్రాకృతబుద్ధిచేత ని
ట్లింతగఁ జింతనొందగను ♦ నేమికతంబొ వచింపుమా వెసన్.

ఎద్దియైన నొక్కయవస్థాంతరము సంభవించినప్పుడు బుద్ధిచేత దానిం ద్రోలఁగించుకొనవలయును గాని ప్రాకృతజడునిభంగి నీవుకూడ నిట్లు విచారింపనగునా?

మృకం—దేవా! యిది యెఱుఁగని లోపముకాదు. కాలవశమునఁ గల్గిన బుద్ధిమార్పు.

నార—అట్లయినఁ దీనికొక్క యుపాయమును వచించెద నాలింతువా?

మృకం—తపోధనా! హితోక్తులను వచించెదనన్న విననివెంగలి యుండునా?

నార—ఎఱుఁగుదువు గదా! త్రింశత్కోటిదేవతాస్తూయమానమై యసంఖ్యాకమహర్షి సంశేవితమై పావనమై విశ్వేశ్వరునకావాసమగు వారణాశీ క్షేత్రమును మీరిద్వరు నచ్చటికేగి యాదేవునిదర్శించి తత్ప్రాంతారణ్యమునఁ దపంబొనర్పుడు. మీ కోరిక సిద్ధింపఁగలదు.

మృకం—దేవీ! వింటివా? లెమ్ము. తపోధనులవాక్యమును బాలింతము.

నార—మునిదంపతులారా! "శుభస్యశీఘ్రం" అనునట్లిదియే ప్రయాణముహూర్తము. కాన భక్తసంత్రాణశీలుఁడైన పరమేశ్వరుని దర్శించి పోవుదము లెండు.

(5 వ అనుబంధము.)

(నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము.

(అరణ్యము—మృకండ మరుద్వతులు ప్రవేశము)

6 వ అనుబంధము.

మృకం—

శా. కాంతా! చూడుము దేవదారు బదరీ ♦ ఖర్జూరహింతాలస
త్సంతానామల కాదివృక్ష సమితిన్ ♦ సౌజన్య సద్విభ్రమా
క్రాంతప్రస్ఫుట దివ్యఖేచరకిలా ♦ రావాన్వితంబై యదే
సంతోష ప్రదసారసాదిఖగ సం ♦ చారంబుఁగాసారమున్.

ప్రాణేశ్వరీ! ప్రకృతిశిద్ధమై స్వాభావిక దైవసృష్టివిలాసముం జాటుచున్న యీ కాననంబును జూచితివా?

మరు—మనోహరా! మీరన్నది నిక్కము. బుద్ధిసాధ్యంబులైన మానవ కార్యంబులకును బరమేశ్వర కల్పిత పాంచభౌతిక విశ్వవిలాసమునకును హస్తిమశకంబులకున్నంత భేదమున్నది.

సీ. ఋతుభేదముల చేత ♦ సతము కాలమునకు
భిన్నరూపములఁ గ ♦ ల్పించు నెవఁడు
పంచభూత సహాయ ♦ పరమసాధనమునఁ
జిత్రకార్యంబులఁ ♦ జేయు నెవఁడు
మానవాతీతంబు ♦ లైనవిశ్వాదుల
నిరుపమానమున నే ♦ ర్పఱచు నెవఁడు
కర్మానుసారంబు ♦ గా జీవకోటుల
ఫలము లనుభవింపఁ ♦ బంపు నెవఁడు.
ఒకని నేడ్పించి నవ్వించి ♦ యొక దరిద్రు
నమిత ధనవంతునిగఁ జేసి ♦ యమరు నెవ్వఁ

డట్టి సువిలాసు పరమేశు ♦ నమలచరితు
కృత్యములమునను నరకృత్య ♦ మెన్నఁ దగునె.

అందుచేతనే నా కీయరణ్యము కడుసంతసము నాపాదించు చున్నది. దీనికేమిగాని యింకనీయవిముక్త వారాణశీ క్షేత్రమెంత దూరమున్నదో.

మృకం—సతీ! ఇంకెంతయో దూరమున్నదను కొంటివా? ఆ వినబడుచున్న దేమియో యెఱుఁగుదువా?

మ. సతతానేకకుకార్యధూమ పటలీ ♦ సంహారము స్సత్క్రియా
కృతపాపాత్మక దోషకోటి హారము ♦ న్గీర్వాణసందోహపూ
జితపూతాక్షర దేవనాథతటి ♦ నీ క్షేత్రమ్మునం బూత సు
వ్రత సంభావిత దివ్యశక్తి యుత ♦ మున్ భాగీరథీఘోషమున్.

అదియే విశ్వేశ్వరలింగమునకుఁ బ్రదక్షిణ మొనర్చుచున్నదో యన్నట్లు కాశీపురింజుట్టుముట్టి ప్రవహించుచున్నదే గంగానదీ ఉత్తరవాహిని నమస్కరింపుము.

మను—(చేతులను జోడించి) గంగా! మంగళ తరంగా!

మ. వ్రతము ల్దేవ గురూత్తమాగ్రజ సుసే ♦ వల్దివ్య దానంబులన్
సతతంబున్ నెఱవేర్చియుఁ సమగతి ♦ న్సాధింపఁగాలేని సం
తత ముక్తిన్భవదీయ పుణ్యసలిల ♦ స్నానంబున నాంచిరో
నతభక్తాన్వయ పోషిణీ! హితమతీ! ♦ నవ్యాకృతీ! జాహ్నవీ.

మృకం—సూతా! పరివృత సకలసురవ్రాతా!

మ. అమితామోదము నీదు దర్శనము న ♦ వ్యానంద సందాయకం
బు మహి న్నీజలపానశక్తి సురసం ♦ పూజ్యా సదాపుణ్యలో
కములు నలఁ జేసి పాపములఁ జ ♦ క్కాడు న్భయస్నానముల్
భ్రమలందీర్చి తరింపఁజేయు మిదె న ♦ న్భాగీరథీ మాతరో.

దేవీ! ఇటుచూచితివా? సువర్ణవికారంబులై యంబరచుంబితోపరిభాగ సమన్వితంబులై నిరుపమాన ప్రభాకలిత శోభాయమాన చారుతర శృంగారాతిశయంబులఁ దనరారు సౌధంబులతోఁ జూచువారలకు నేత్రోత్సవము నాపాదింపఁజేయు నీ కాశీపురవైభవ మెట్లున్నదో?

మను—చూచితిని. అంతకంతకు సమీపమగుచున్న కొలఁదిఁ గడు రమ్యముగఁ గానవచ్చుచున్నది. ఈ పురీనిర్మాణ కర్తలెవరు?

మృకం—ఇది దేవతానిర్మాణముగాని మానవకల్పితము కాదు. దీని ప్రభావము వచింప నలవికానిది.

సీ. తైర్థికజనపుణ్య ♦ దాయకంబైనట్టి
పరమసద్గుణ రాసి ♦ వారణాసి
సురగరుడోరగ ♦ పరి కల్పితానేక
బహుచిత్రపురాసి ♦ వారణాసి
ఘనపాప దుర్మాంస ♦ ఖండంబు లాసక్తి
భక్షించు రాకాసి ♦ వారణాసి
బహుళతరానేక ♦ భవబంధ దురిత దు
ష్పాశఖండక రాసి ♦ వారణాసి
పరమ మునిగణ సంతతా ♦ వాసదివ్య
సారతర సురనిమ్నగా ♦ సలిలవాహ.
పరమ పూతయ శోరాసి ♦ వారణాసి
కనుల పండువుగానదే ♦ కానుపడియె.

ఓ నిఖిలసౌఖ్యకరీ! కాశికానగరీ!

మ. గగనాకాంతవిశాల హేమశిఖరా ♦ గారాన్వితంబై దా
జగదానందకరప్రభావయుత స ♦ త్సౌభాగ్యకళ్యాణ దే
వగణానీత యశోభిరామమహిమ ♦ ప్రఖ్యాతమౌ కాశి కా
నగరమ్మా నినుగూర్చి మ్రొక్కెద సదా ♦ నందాబ్ధిఁ దేలింపవే.

మరు— పురదర్శనముచేతనే శరీరమాపాదమస్తకము పులకాంకితమై నిర్వికల్పానందముఁ గలిగించుచున్నది. ఇంకఁ బరమేశ్వరదర్శనమైన పిదప సంకల్పసిద్ధ్యనంతరము మనభాగ్య మనిర్వాచ్యము.

మృకం— అటుచూచితివా?

మ. లలనాప్రాక్తనపుణ్యపుంఫలమన నాజిల్లు విశ్వేశుదే
వలముంజూడుము బిందుమాధవునిదే వస్థానము న్గాంచుమా
కలికీ! ఢుంఠిగణేశు భైరవుని యాకామ్యార్థసిద్ధిప్రదున్
నిలయంబు న్గనుగొమ్ము ముంగలనెమో నీరేజపత్రేక్షణా

మరు— నాథా! అంబర మంటి మండుచున్న యీ యగ్నిజ్వాల లెచ్చటివి?

మృకం— అర్ధాంగీ అదియేమహాస్మశానవాటిక. దానికిఁ బ్రక్కనే తారకేశ్వరుని దేవాలయముకలదు. ఈమహాక్షేత్రమున మరణించు మానవుల కా మహాదేవుఁడు తారకమంత్రముపదేశించి ముక్తులఁ జేయుచుండును. దాననే యీస్మశాన మెడతెగక శవదహనసంజనితధూమజ్వాలాసమేతమైయుండును. మనమింక జాగుసేయక నీకాశీపురింజేరి యచ్చటిదేవతల సెలవుఁ గైకొని తపం బొనర్పఁ బోదమురమ్ము.

(ఇర్వురు నిష్క్రమింతురు)

చతుర్థరంగము.

కైలాసప్రాంతము.

[భృంగీశ్వరుడు చండీశ్వరుడు ప్రవేశింతురు.]

చండీ— భృంగీశ్వరా! ఏమంతశీఘ్రగతి నేగుచుంటివి?

భృంగీ— నందీశ్వరుని కడకేగుచుంటిని.

చండీ— విశేషములేమి?

భృంగీ— పరమేశ్వరుని యనుజ్ఞయైనది.

చండీ— ఏమని?

భృంగీ— ప్రయాణమునకై నందీశ్వరుని సిద్ధముగ నుండునట్లు వచింపుమని.

చండీ— శంకరుని ప్రయాణ మెచ్చటికి?

భృంగీ— నీవిప్పు డూడిపడినట్లున్నాడవే! ప్రశ్నముల నధికముగా వేయుచుంటివి.

చండీ— నీవలెనే నేను శివునకు వేడుకచెలికాఁడనైనచో నిరంతర మాయన సన్నిధినుండి రహస్యములను గ్రహించియుందును. నాకట్టియదృష్టమేది? అయినను దీనికింత పూర్వపక్షమేల? ఇష్టమున్న వచింపుము.

భృంగీ— ఇష్టమునకు నయిష్టమునకు మాత్రమిందేమియును రహస్యములేదే. శంకరునిప్రయాణపుసంగతి ప్రమదగణముల కందరికిని దెలియఁగా నీకింకను తెలియనేలేదా యని యట్లంటిని.

చండీ— తెలియకపోవుటచేతనే యడుగుట.

భృంగీ— అట్లయిన వినుము. పుత్రార్థియై ఘోరతపంబొనర్చుచున్న మృకండమహామునికి వరంబులిచ్చువచ్చుటకై శంకరుడును పార్వతీదేవియుఁ నటకేగ సమకట్టియున్నారు.

చండీ— ఇంతమాత్రమునకీయాకదంపేల? ముందేవచించిన బాగుండెడిది.

భృంగీ— అట్లయిన నీచేయీనిష్ఠురమును బడువారెవ్వరు? ఇంక నన్ను వదలుము. పోవలయును.

(ఇరువురును నిష్క్రమింతురు.)

పంచమరంగము:—అరణ్యము.

[సమాధిలోనున్న మృకండుడు—దేవపూజ జేయుచు మరుద్వతియు నుపవిష్టులై యుందురు.]

మరు—బహువత్సరములైనను మహాదేవునకు మాపై దయరాకున్నది. హా! పశుపతీ! నీభక్తవాత్సల్యమును నెరపుటకింకను తరుణము రాలేదా! అత్యంతభక్తితో సర్వసంగపరిత్యాగులమై యీ కీకారణ్యమున నిన్నే శరణమని మది నెన్నుకొని నిర్మలాంతరంగమున నిడుకొని సర్వదా భజించి స్మరించి తరింపఁగోరుచున్న మాపై నీకేటికో దయరాకున్నది. తండ్రీ! ఇంత విషమపరీక్షయా?

మృకం—(కన్నులదెరచి) భోసకలలోకసంహారణకారణ! నిరంతరచరణారవింద సేవాపరాయత్త చిత్త వినిర్మలభక్తసంత్రాణపరాయణ! చిన్ముద్రాంకిత సుజ్ఞాన ధనసంతుష్టిత సనకసనందనాది మహాముని గణసేవిత సదానందరూపా! పాహిమాం పాహిమాం.

[ఆః సమునుండి నందివాహనారూఢులై శంకర పార్వతులు ప్రత్యక్ష మగుదురు.]

శంక—

ఉ. చాలును చాల్మృకండముని ♦ సంతసమాయెను నీవలెన్ దరన్
మేలగునిష్ఠతో తన ని ♦ మేషులు మెచ్చ తపంబొనర్పఁగా
జాలరి కేరు లెమ్మికను ♦ స్వాంతమునందలి వాంఛయేమొకో
చాలవచింపుమయ్య ముని ♦ సత్తమ నీదగుకోర్కె దీర్చెదన్.

మృకం—(చేతులు జోడించి.)

(7. వ అనుబంధము.)

దేవా! కృపా పరిపూర్ణభావా!

సీ. నేడెగా నాజన్మ ♦ మీమాంసలేని సుయశో
లతి కాస్పందంబయ్యె ♦ లలితదేహ
నేడు నా హృదయంబు ♦ నీదర్శనంబున
నిర్మలానందాబ్ధి ♦ నిలిచియుండె
ఇపుడెగా నాజప ♦ తపముల ఫలితంబు
కానరానాయె నో ♦ గరళకంఠ
ఇదియెగా నా పూర్వ ♦ కృతపుణ్యఫలమురు
గురుతెఱుంగుటకైన ♦ గొప్పదిన్నె
యజ్ఞకర్తవై భోక్తవై ♦ యఖిలలోక
భారవాహకుండవగుచుఁ ♦ బరగునీకు
వందనము లర్పింతుమో ♦ వందితసుర
మమ్ము దయఁజూడఁగా నను ♦ మమ్ముదేవ.

మరు—

సీ. ఏసామి నయనాగ్ని ♦ కించు విల్తుఁడు కాలి
పూర్ణాహుతిగఁ జేరఁ ♦ బోయినాఁడొ
ఏదేవు క్రోధాగ్ని ♦ కాదానవాన్వయ
మాహుతియయ్యెనో ♦ యతిశయముగ
నే మహాదేవుని ♦ కెనఁగుభూషణములై
ఫణిరాజవంశంబు ♦ పరమభక్తి
ఏమహాదేవుని ♦ వామభాగంబున
గౌరీమహాదేవి ♦ కూరుచుండు
పులికలాప మేదేవుని ♦ పుట్టమరయ
పునుకమాలిక లేసామి ♦ పూలసరులు

అట్టి యో దేవ శంకర ♦ యమలచరిత
నీకు మ్రొక్కెడి మమ్మేలు ♦ నిటలనయన.

శంక—మృకండా! నీ వాంఛితమేమో తెలుపుము.

మృకం—దేవా! నిఖిల జంగమస్థావర హృదయ వీధులఁజరించు నీకు నావాంఛితమే తెలియకుండెనా? నానోటఁ బల్కింప వలయునను కోర్కె కాఁబోలు. అయిన నిటు వినుము.

గీ. ఘోరపున్నామ నరకమ ♦ న్నాపమునకు
దాఁటు సాధనమై యేరు ♦ తనరుచుండు
రట్టితనయుని దయచేయు ♦ మయ్య దేవ!
అమిత విద్యాసుగుణ యుక్తు ♦ డైనవాని.

శంక—మృకండా! నీకుఁ బుత్త్రసంతతి నొసంగుట కొక్క నియమము కలదు. అదెద్దియంటేని విద్యావినయ శాంత్యాది సద్గుణ సమంచితుండైన షోడశాబ్దప్రాయుని గాని దుష్టుండై దురాచార సంచారియై జనకున కపకీర్తిని దెప్పించు దీర్ఘాయుష్మంతునిగాని యొక్కని గోరికొనుము.

మృకం—మహాత్మా! పాహియని నీ చరణముల నమ్మిన నాపై నిట్లు దయ వదలు టేటిన్యాయము? కులభూషణుండగు కొమరుఁ డొక్కఁడున్నఁ జాలదే! అట్టివానిని షోడశాబ్ద ప్రాయుని నాకొసఁగి పుత్త్రశోకమును సంఘటింప నుంటివా?

శంక—మేమేమి చేయఁగలము? ఎవరికైనను గర్మానుసరణము తప్పదు. దానికి మించి ఫలాఫలముల నొసంగుటకు వీలుండదు. నీ పూర్వకృత పుణ్యమున కదియే ఫలితము. కాల విలంబన మగుచున్నది. శీఘ్రముగ నీ వాంఛితమును దెల్పుము.

మృకం—మహాదేవా! నాఁతి యెట్లైనఁ గానిమ్ము. కులనాశకుఁడగు కొడుకుని గాంచఁజాల. సుపుత్త్రు నొసంగుము. ఆవల నా యదృష్ట మెట్లున్న నట్లగును.

శంక—నీ యభీష్టము నెఱవేరును.

మరు—(పార్వతీదేవి పాదములఁబడి.)

(8 వ అనుబంధము.)

తల్లీ! భక్తజన కల్పవల్లీ! నీబిడ్డలమగు మాపై నీవే కరుణ వదలిన మాకింకేది దిక్కు? భవానీ! కష్టంబు లన్నింటికంటె దుర్భర మగు పుత్త్రదుఃఖమును జూడఁజాలను. తనయుడు కలుగలేదని చింతించినన్ని దినములు గడువకమునుపే వాని మృత్యువును మేము గాంచుటయా? తల్లీ! మాకీ ప్రతిబంధకమునకుఁ బ్రతిక్రియ నుపదేశింపక తప్పదు. నీకార్యారంభమున కాటంకమున్నదా? సంకల్ప వికల్పములచే లోకముల నాడింప సమర్థురాలవు. మాతా! నీవభయ ప్రదాన మిచ్చు వరకు నీపాదముల విడువను.

పార్వ—(లేవఁదీసి) బిడ్డా! విధికృతమున కాటంకముండునా? దానికి నేనేమి మరియొకరేమి వేరుగ నొనర్పఁజాలము. జరుగవలసిన పనులు కాకమానవు. అయ్యవి నీ [illegible]ంగింపరాదు. నీకు శుభ మగుం గాక. నీభర్తతో స్వస్థానమున కేగుము.

(ఇరువురు నంతర్ధాన మగుదురు.)

మృకం—దేవీ! మన ప్రాప్తి యింతయే రమ్ము పోవుదము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః

యమగర్వభంగము

అను

మార్కండేయనాటకము.

ద్వితీయాంకము.

ప్రథమరంగము.

[మృకండమహామునియొక్క ఆశ్రమ మధ్యభాగము]

[సుశీల - కాత్యాయని - శీలవతి - అను మునికాంతలు ప్రవేశింతురు]

సుశీ—అక్కా! కాత్యాయనీ! మన మరుద్వతీదేవికి లేకలేక పుట్టినందులకు లక్షణవంతుఁడైన కొమరుఁడు జన్మించినాఁడు. ఆ యమ్మ నోచిన నోముల ఫలితమెంతగొప్పది?

కాత్యా—నిశ్చయము. పెక్కురీతులఁ గుంది విన్న పుణ్య వ్రతంబులనెల్ల నాచరించి పలుపాట్లకులోనై యాసాధ్వి నేటికిఁ గృతార్థురాలయ్యెను. శీలవతీ! నీ వాబాలుం జూచితివా?

శీల—లేదమ్మా. నేను మాజన్మస్థలమునుండి మొన్ననేగదా వచ్చితిని.

సుశీ—అదేమి చిత్రమోకాని మన మనేకమంది విప్రబాలకులఁ గాంచుచుంటిమి కాని యిట్టిశిశువును మాత్రము చూడలేదు. బాలకుఁడెన్నఁడును రోదన మొనర్చి యెఱుంగడట. తండ్రితపంబుఁ జేసి

కొను ప్రదేశమునకరిగి తానుకూడ నొకపీఠముపై జపము జేసి కొనువానివలె కూర్చుండునట.

కాత్యా—మరియొక్క సంగతియున్నది. ఆబాలకుని కరతలంబున ద్రిశూలడమరుకాది చిహ్నములును ఫాలంబున నేత్రాకారముకల యొకమచ్చయుండునట.

సుశీ—నేనువానింజూడలేను కాని వినియుంటిని. మొత్తముమీఁద నాబాలుఁడు వరప్రసాది యనుట నిస్సంశయము. దాననే యాబాలకుఁడు పుట్టినది మొదలు మనపల్లెలోని వారెవ్వరు నతివృష్టియు ననావృష్టియు మొదలైన యీతిబాధల నెఱుంగరు.

శీల—మరుద్వతీదేవి మనల నీదినమున వేగముగ రమ్మని వార్తనంపిన దేమో?

సుశీ—ఈదినమునఁ గుమారమార్కండేయుని పంచమ సంవత్సర జన్మదిన మహోత్సవ మగుటచే పండువచేసికొని బాలకునకు ముత్తైదువులచే దీవనలిప్పించునట.

కాత్యా—మనల నతివేగముగ రమ్మని వార్తనంపిన యామె తానే యింత యాలస్యము జేయుచున్నదేమో?

శీల—ఇంట కార్యనిర్వహణ మింకను దీరలేదు కాఁబోలు. అదియునుంగాక మనవిప్రకాంత లాచారశూన్యమునుగాని కార్యముపట్ల బద్ధకమును జూపుటగాని యెఱుంగరుకదా?

సుశీ—అదిగో మాటలోనే యిటువచ్చుచున్నది.

[ప్రవేశము. మరుద్వతి]

కాత్యా—ఏమమ్మా! మరుద్వతీదేవీ! లేకలేక ముద్దులకొమరుని సంపాదించి నందులకుఁ గాఁబోలు. మమ్ము జక్కగా మరచితివి.

మరు—అమ్మలారా ! క్షమింపుడు. వదినా కాత్యాయనీ ! నీవుకూడ నట్లనిన నేనేమని బదులుపల్కుదును ? బాలున కభ్యంగ నముం జేసివచ్చుటచే యింత తాలస్యమాయె. మన విప్రగృహ ముల యందుం గార్యముపట్ల నొకగడియ కింకొకగడియ యాల స్యమగుట యాచారముకదా ?

కాత్యా—లేదమ్మా. నవ్వులకంటినమ్మా.

మరు—పుణ్యాంగన లందరును వచ్చియున్నారా ?

సుశీ—అందరును వచ్చియున్నారు. మనము కర్తవ్యమునకు గడంగ వచ్చును.

శీల—మరుద్వతీదేవీ ! మున్ముందు నీకుమారుని బిలువుము. చూడ వేడుకయగు చున్నది.

మరు—ఇదిగో పిలుచుచుంటిని.

(9 వ అనుబంధము)

నాయనా ! నాతండ్రీ ! మార్కండేయ! ఒక్కమారిటురమ్ము

(మార్కండేయులు తల్లిదగ్గరకు వచ్చును)

మరు—(ఎత్తుకొని) బాబూ ! రమ్ము. ఈ పీఠమునం గూర్చుండుము. ఏమిచేయుచుంటివి నాయనా ?

మార్క—నాన్నగారు నా కుపదేశించిన శివకవచమును బాడుకొను చుంటిని.

శీల—ఏమి యీ బాలుని తేజోవిశాలనైపుణి ! దిగంతంబుల వ్యాపిం చుచున్నది.

మరు—కుమారా ! ఈదినమున నీజన్మదినమహోత్సవము. కావున నొక్కమారీపుణ్యాంగన లందరకును నమస్కరింపుము.

(మునికాంతలకు శుభాక్షతల నిచ్చును)

మార్క—అమ్మా !

గీ. ధన్యుఁడను నేను మాతరో ♦ ధరణిలోనఁ
బుణ్యకాంతల కెల్లను ♦ మ్రొక్కు లిడుటఁ
బూర్వకృత పాపసంఘము ♦ లొప్పెవె తొలఁగి
నరుల కీపుణ్యకాంతల దరిసెనమున.

(10వఅనుబంధము)

(నమస్కరించును)

సుశీ—నాయనా ! మార్కండేయ !

గీ. తారలున్నంత కాలము ♦ ధరణిలోన
సుత ! చిరంజీవివై యొప్పు ♦ చుందు వింక
నాయురారోగ్య వంతుండ ♦ వగుచు సకల
సురగణ పరిరక్షితుఁడవై ♦ పరగెద వీక.

కాత్యా— (అక్షతలుంచును)

కం. నీ దైవమైన శివుఁడే
సాదరమతిఁ బరమకరుణ ♦ పాకును నిన్నున్
మోదము ఘటిల్లఁ గావుత
నీదగు జీవితము ధరణి ♦ నిలుచున్ దిరమై.

(అక్షతలుంచును)

శీల—కుమారా ! సకలవిద్యా పారంగతుడవై నిరంతర శివపూజా దురంధరుండవై యాయుష్మంతుఁడవై మనుము.

(అక్షతలుంచును.)

మార్కం—సతీమతల్లులారా! మీదీవనలం దలఁదాల్చితిని. అమ్మా ! నమునా కేమియానతి ?

మరు—కుమారా ! సకలవేల్పులును నీకుదోడై వెన్నంటి నీయాయు ర్ధనంబును బెంపొందింతురుగాక. నీవు నేఁటినుండియు విద్యా

భ్యాసకుఁడవు కావలయును. నాయనా విద్యతోసాటియగు వస్తువు వేరులేదు. కావున నీవింకమీఁద శ్రద్ధాసమేతుఁడవై యానందదాయకమైన విద్య నుపాసింపుము.

మార్కం—అట్లేయొనర్చెదను. ముత్తైదువులు (నిష్క్రమింతురు)

(మృకండుఁడు జాబాలితోఁబ్రవేశించును)

మృకం—దేవీ! మనపట్టికి మంగళాశీర్వాదములైనవా?

మరు—నాథా! యాకార్యమిప్పుడే సమాప్తమాయెను.

జాబా—ఆహా! ఈబాలుని కళాపరిపూర్ణవదనమును ముద్దాడ గోర్కెకలుగుచున్నది.

మృకం—తనయా! గురువులకు నమస్కరింపుము.

మార్కం—(నమస్కరించును)

జాబా—నాయనా! సకల కలాకోవిదుండవై దీర్ఘాయుష్మంతుఁడవై మనుము. ఈశుభముహూర్తమున నీకువర్ణోపదేశంబును గావించెదనురమ్ము. (కూర్చుండబెట్టి) వత్సా! ప్రాఙ్ముఖుండవై నామాటలనువినుము. (అక్షరములువ్రాయించి) కుమారా! ఈ విద్యకధిదేవత సరస్వతి. ఆదేవి యనుగ్రహముచేతనే సకల విద్యలువశములగును. ఇప్పుడు నీచే వ్రాయింపఁబడిన వర్ణముల కధిదేవత శంకరుఁడు. ఈవిద్యయను పదార్థమువలన సాధింపరాని కార్యములుండవు. విద్యయనఁగా జ్ఞానమునిచ్చునదని యర్థము. జ్ఞానమనఁగా యేపదార్థముకొఱకై బ్రహ్మాదిదేవతలందరును వెదకి వెదకి వేసారి కాననేరకుండిరో యేవస్తువు నన్వేషింపఁదలంచి మహామునులందరును విశ్వప్రయత్నముల జేయుచుండిరో యట్టి దివ్యపదార్థము సుషుమ్నాంతదృగ్గత్యా వివేకము శంచచక్రాతీత సహస్రారకమలాంతర్ధ్యానము బ్రహ్మపదార్థమేదికలదో యద్దాని దెలిసికొనుటయే జ్ఞానమని తెలిసి

కొనుము. అట్టి జ్ఞానము నీవిద్యవలన సాధించవలయును. మరియును దీని ప్రభావ మహిజ్ఞానసగోచరము. అక్షరము. అశ్వరము. అవ్యయము అకారాది క్షకారాంతవర్ణనిర్మితగ్రంథస్వరూపము. కావున వత్సా! జన్మమందినందులకదియే సార్థకత. బుద్ధిమంతుండవై విద్యాసారమును గుర్తెఱుంగుము.

మార్కం—ఆచార్యా! తాము చెప్పినవానిని వినఁగ నాకుఁ గొన్ని సంశయములు కలిగినవి. అనుజ్ఞనొసంగిన విన్నవింతును.

జాబా—వత్సా! నీసంశయము నేనెఱుఁగుదును. అయ్యదిప్పుడు తీఱునదికాదు. ముందుముందు గ్రంథపఠనానుభవమునఁ దెలిసికొనఁగలవు. మృకండమునీంద్రా! నీతనయుని నావెంటనంపుము. సంపూర్ణ విద్యావంతుఁడు కాఁగలఁడు.

మృకం—మహాత్మా! మహనీయులగు తమపల్కు లూరకఁ బోవునా? ఇదే నాకుమారుని మీకరతలంబునఁ బెట్టితిని.

జాబా—కుమారా! పితరులకు నమస్కరించి నావెంటరమ్ము.

(మార్కండేయులు నమస్కరించును.)

మృకం—మరు—దీర్ఘాయుష్మాన్ భవ. (జాబాలి మార్కండేయునితో నిష్క్రమించును.)

(తెరపడును.)

ద్వితీయరంగము:—వసిష్ఠుని యాశ్రమభూమి.

[పాడుకొనుచు నారదుఁడు ప్రవేశము.]

(11 వ అనుబంధము.)

నార—తలంచిన సంకల్పమును గొనసాగించుటయే సజ్జనులపద్ధతి. జనింపఁబోవు వాంఛామహీరుహము కొఱకంకురమును నాటితిని.

అయ్యది మొలకెత్తె. తగినదోహదములచే దానిని వృద్ధికెక్కునట్లొనర్పవలయును. పాపమామృకండుఁడు లేక లేక కలిగిన తన యీఁడల్పాయుర్దాయుఁడగుట కెంతయు దురపిల్లుచున్నవాఁడు. ఆబాలుని మహామునుల దీవనలకుఁ బాత్రునిగావించి శంకరభక్తుని జేసెదను. అప్పుడీ యముని ప్రభావ మెట్లడుగంటకుండునో. కావున నిందుల కాధారభూతులగు మహాత్ముల నొక్కరి నెన్నుకొనవలయును. అట్టివారెవ్వరు? (సవితర్కముగ) ఎవ్వరోయన నేల? కలఁడుగదా మహాతపోమహిమాభిరాముఁడైన వశిష్ఠమహాముని ఆతని హృదయక్షేత్రమున నాటుదఁగాక. (ముందుఁజూచి) కార్యవశమున మైమరచి యెంతదూరము వచ్చితినో తెలిసికొనఁజాలకపోయితిని. ఇదే వశిష్ఠాశ్రమము.

గీ. నిరుపమాకారు శంకరు ♦ చరణకమల
చింతనాయత్తమైనట్టి ♦ చిత్తమనయ
వచ్చిచేరితి నీమునీ ♦ శ్వర వరేణ్యు
నాశ్రమమునకు సంతసం ♦ బాయె నాకు.

భళిరే! ఈ వశిష్ఠుని తపోఫలసిద్ధి యెంతయొప్పుచున్నది?

సీ. అదెయొకచోట న ♦ త్యంతమైత్రిఁ జెలంగ
భక్షించుచున్న గో ♦ వ్యాఘ్రసమితి
పరమాదరముతోడ ♦ వనమందుఁ జరియించు
వనమయూర భుజంగ ♦ వరయుగంబు
ఒకసరోవరమున ♦ నుదకము ద్రావెడు
పంచాస్య మదగజ ♦ ద్వయగణంబు
హితమతితోనల్ల ♦ మొదలఁ జరించెడి
సారమేయ బిడాల ♦ సంఘము మది

కమిత మోదంబునించు చ ♦ హర్నిశలను
వరమునీంద్రుని శక్తిని ♦ పరువిధముల
వెల్లడించుచు నున్నట్లు ♦ విమలగతిని
వెలయుచున్నది యాశ్రమ ♦ విభవమార.

ఘోరమృగంబులు సైతము శాంతి నవలంబించి యున్నవోయన్నరీతిని మానముద్రనుదాల్చి యెంతయొప్పుచున్నవి?

సీ. బాటసారుల కెల్ల ♦ స్వాగతంబులంబల్కు
చున్నవోయన నొప్పు శుకములజత
విమల మహా సామగా ♦ నము చేయుచున్నట్టి
యకలంక సుస్వర ♦ పిక యుగంబు
కవకవ ధ్వనులతో ♦ నివరిధాన్యములకై
యల్లదే వ్రాలు వి ♦ హంగసమితి
ఆశ్రమాగతుల న ♦ య్యదె యెదుర్కొన నెంచి
లీలతో నరుదెంచు ♦ లేళ్లగుములు.

హవ్యకవ్యాది నిత్యకా ♦ ర్యముల కొఱకు
దివ్యదుగ్ధమ్ము లొసఁగెడి ♦ ధేనుసమితి
కన్నుదోయికి సంపూర్ణ ♦ ఘనతఁగలుగఁ
జేయుచున్నది యాశ్రమ ♦ చిత్రమిచట.

ఎంత యోజించినను దపస్సునకుఁ జాలిన ప్రయత్నమును సత్వగుణము నతిక్రమించు గుణమును గానము. అదిగో! ఆపరబ్రహ్మమైన వసిష్ఠ మునీంద్రుఁ డీయెడకే వచ్చుచున్నాఁడు.

[వసిష్ఠుని ప్రవేశము.]

వసి—బ్రహ్మ మానసపుత్త్రునకు స్వాగతము.

నార—నమః పరమర్షిభ్యః

వసి—నారదా ! ఎచ్చట నుండి నీరాక ?

నార—మునీంద్రా ! మదీయాశ్రమ ప్రదేశమునుండియే.

వసి—ఎచ్చట కేగుచుంటివి ?

నార—మరెచ్చటికిని లేదు భవద్దర్శనార్థమే.

వసి—నన్నుంగాంచుటకే ! మహాత్ములూరక రారే ?

చ. అమితమహాతపోబల స ♦ మంచిత దివ్యతపః ప్రభావిత
 విమల రమేశునామము వి ♦ వేకమతిన్ భజియించు వాఁడవై
 ప్రమదముమీర నెల్లరకు ♦ భావములోన హితుండవై మెలంగు
 మహితశక్తి వంతుఁడ వ ♦ నూనకృపా స్వితభక్తి సంయుతా.

అట్టినీరాక యూరకే పోదు.

నార—మరేమియును లేదు. నీవంటి సత్వగుణ ప్రధానుఁడగు మునీంద్రుని దర్శనము సకల పాపక్షయ మగుటఁ జూడ నరుదెంచితిని.

వసి—నారదా ! యీపొగడ్తల కేమిగాని నీవిప్పుడు నీపర్ణశాల నుండియే వచ్చుచుంటివా ?

నార—అరుంధతీ మనోహరా ! దాచనేల. మన హృదయములు మన కేగాని యన్యుల కెఱుక పడదు. నేనిప్పుడు బయలుదేరి మృకండ మహాముని యాశ్రమంబున కేగివచ్చుచుంటిని.

వసి—అతనికి శంకరవర ప్రసాదియైన తనయుఁడొండుండవలయును గదా ?

నార—వసిష్ఠా ! ఆబాలుని బుద్ధివిశేషమునుగూర్చి నే నేమని చెప్పుదును ?

సీ. జతకాండ్రతోఁ గూడి ♦ చదువఁ బోవునుగాని
 పరులతోఁ బల్కఁ గా ♦ పరువులిడదు
 పెద్దలకడఁ జేరి ♦ వినయ మాఁచునుగాని
 కటువాక్యములఁ బల్క ♦ గడగఁబోడు
 జవదాఁటియెఱుఁగడా ♦ సద్బాలకుండు తా
 గురువచస్థ్సిత ధర్మ ♦ సరణి నెపుడు
 కలనైనగాని న ♦ ప్పులకైన నెన్నఁడు
 బొంకు మాటలఁ బల్క ♦ బోఁ డతండు
 సతత పరమేశ్వర ధ్యాన సంకలిత మ
 నస్కుఁడై యొండుపద్మాస ♦ నమున నున్న
 పరమ యోగీంద్రుని వలెనె ♦ వరలుచుండు
 నేమి చెప్పుదునయ్య ము ♦ నీంద్ర నీకు

అట్టి వానిం గన్నవారి కేడుతరంబుల వరకును బుణ్యలోక మబ్బదా ?

వసి—నీవనినమాట నిజము. లోకంబున నట్టివారే చిరంజీవులై లోకోద్ధారకులై ఖ్యాతికెక్కుదురు. మహేశ్వరవరప్రసాద జనితుఁడైన యాకుమారరత్నముయొక్క శక్తియింతింతని వచింప నలవియగునా?

నార—విధితనయా ! నాదొకప్రార్థన కలదు.

వసి—నారదా ! ఆజ్ఞాపింపుము.

నార—నీవొక్కమా రాబాలునిగాంచి మనస్ఫూర్తిగ దీవించి రావలయును.

వసి—తప్పక వచ్చెదను. దానికేమిగాని రాఁబోవు కలియుగోద్ధరణమునకై నీవు వ్రాయుచున్న స్మృతిని ముగించితివా?

నార—ఇంకను సమాప్తముకాలేదు కాని యిప్పట్ల నే నొనర్చుచున్న కార్యము నాకే తృప్తికరముగాకున్నది.

వసి—అదేల? అంతలో నిరసనభావమును వహించితివి?

నార — కాలానుసారంబుగా వచ్చుదానిని మన పితామహుండైనను త్రిప్పఁజాలఁడు. కలియుగప్రారంభమైన కొన్ని వేల వత్సరంబులు జరిగినపిదప జరుగనున్న సంగతులఁ దలఁచినచో నానిరసనభావ మింకను వృద్ధి కెక్కుచున్నది. తలంచినచో నీకును బోధపడును. మరియు నాదినములలో ధర్మదేవత యొంటిపాదమునఁ గుంటుచు నడుచును. ఆచారమంతయు నశించును. ఎవ్వరికి వారే స్వతంత్రులగుదురు. వేదములపౌరుషేయములని వాదించు ఘనులు మెండగుదురు. మరియును,

సీ. వర్ణాశ్రమాచార ♦ పరమధర్మమువీడి
వర్ణసంకరులయి ♦ ప్రబలువారు
స్నానసంధ్యాద్యను ♦ ష్ఠానంబులవదలి
యాచారహీనులై ♦ యెమరువారు
మతధర్మముల నెల్ల ♦ మంటలోఁ గలిపి
మద్యమునుంగ్రోల ♦ మరలువారు
అన్యకులస్థుల ♦ నతిభక్తిభజియించి
వేదమతంబుల ♦ వీడువారు
సంఘసంస్కర్తలమనుచు ♦ సాగిసాగి
దివ్యధర్మంబులనుగోత ♦ దింపిదింపి
వర్ణసాంకర్య మెల్లెడఁ ♦ బ్రబలఁజేసి
పెట్టివీగెడి వారలఁగో ♦ విధికుమార.

కలికాలము ననుసరించి రానున్న దురవస్థను మనస్మృతి గ్రంథములు పోఁగొట్టునా? పోఁగొట్టలేకపోవుటయుండ మనమింత శ్రమపడి జాతులయొక్క పరమాభివృద్ధియే మన మందిడికొని వ్రాసిన స్మృతులను కృత్రిమములనియుఁ బక్షపాతము నే ప్రధానసూత్రముగ నెన్నుకొని వ్రాసితిమనియుఁ బల్కుచు నిరంతరము మనపైకి దండెత్తనారంభిం

తురు. మనదేశ మత వర్ణాశ్రమాభివృద్ధికర ప్రయత్నములన్నియు వారి భావములకు నాశనహేతువులుగఁ గన్పట్టును. తల్లి చెవులఁ ద్రెంపెడు వారికి పిన్నతల్లిచెవులు బీరపూవులు కావా యనుసామెతగా వేదములనే ధిక్కరించి వానిని కల్పితములని నిరసించి వాని స్వయంభూతత్వమునకు దురపవాదఁ గల్గించు మహానీయులకు మన గ్రంథములయందేమి గౌరవములభించును? ఇట్టి వ్యర్థప్రయత్నము మన కేల?

వసి — నారదా ! అటుకాదు. అజ్ఞానులు విన్నను వినకపోయినను చెప్పవలసినవిధి మనయందున్నది నూటికొక్కఁడైన మనవాక్యముల నార్షేయములని గౌరవింపకపోఁడు. కావున సత్వరముగ నీగ్రంథమును ముగింపుము. అల్లదే సంధ్యాకాలము సమీపించినది. కాలకృత్యములఁ దీర్పఁబోవుదమురమ్ము.

(ఇర్వురును నిష్క్రమింతురు.)

(తెరపడును.)

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః

యమగర్వభంగము

అను

మార్కండేయనాటకము

తృతీయాంకము.

ప్రథమరంగము—పాఠశాల.

[మార్కండేయులును బాలకులును కూర్చుండియుందురు]

(12 వ అనుబంధము.)

మార్కం—బాలకులారా! మన గురువులు వచ్చుట కింక నెంతకాలమున్నది?

బాలకు—ఇంకను ఘటికాత్రితయ మాలస్యము కలదు.

మరియొకఁడు—అంతవరకును మన మేల యూరకుండవలయును? ఒక్క నిముసమైనను పోయినది అనఁగాఁ గడచినకాలము మరల వచ్చునా?

మార్కం—నీవన్నది నిశ్చయము. కాలము నెప్పుడును వ్యర్థముగఁ గడపఁగూడదు. మనకుఁ గల విధివిహితకర్మాచరణముం గూర్చియు నిత్యకర్మానుష్ఠానముం గూర్చియు నొక్కింత యుపన్యసించెదను. సావధానులై యాలింతురా?

బాల—పరమభక్తితో నాలింతుము.

మార్కం—బాలకులారా! దుర్లభమైన బ్రాహ్మణకులమునఁ బుట్టియున్న మన కనుదినము చేయఁదగిన విధి యేమనఁగా?

గీ. బ్రాహ్మ సుముహూర్తమున లేచి ♦ పరమభక్తి
శివుని భజియించి పితరుల ♦ శీఘ్రగతిని
బూజలన్ దృప్తిఁ గావించి ♦ పూర్ణమతిని
గాలకృత్యము ల్దీర్పఁగాఁ ♦ గడఁగవలయు

కం. తదనంతరంబు వేగమె
సదమలమతి పాఠములను స్మరియించుచుఁ దా
జదువుకొన పాఠశాలకుఁ
గుదిరికి వెలయఁగఁ బోవఁ ♦ గూడును శుభముల్.

మరియును మనము పాఠశాలకేగునప్పుడు త్రోవలోనుండెడి బాలురతో జగడమాడక వ్యర్థసంభాషణములతో గాలవిలంబన మొనర్పక విద్యాభివృద్ధిగలుగఁ జేయఁ బరమేశ్వరుని బ్రార్థింపుచు గురువులకన్న ముందువచ్చి గతదినంబున వారొసంగిన పాఠములను పఠించుచుఁ గూర్చుండవలయును. దూరంబున నుపాధ్యాయులఁ గాంచి పుస్తకములను మూసి ముకుళితకరాంజలులమై వారు పీఠమునలంకరించిన వెనుక వారి యనుజ్ఞఁ గైకొని కూర్చుండవలయును మన మింతవరకును జేయవలసిన దినచర్య ముగియే.

ప్రథ—మార్కండేయా! నీవు పల్కిన వానిలో పూర్వాపరము లేవో యిందుఁ గృతార్థుల మైనచో మనకు లభించెడి ఫలమేమో తెలిపెదవా?

మార్కం—బాలకులారా! మన బ్రాహ్మణులకు ఋణత్రితయము బాధించుచుండును. అవి యేవనగా దేవర్షిపితౄణములనఁ బఱునవి. ఆమూఁడింటిలో పితౄణము కడుగొప్పది. ఎన్నిజన్మము లెత్తినను దానిని దీర్పఁజాలము. మనము నిద్రలేచిన తర్వాత

ముందుగాఁ బరమేశ్వరుని పిమ్మటఁ దత్తుల్యులగు జననీజనకులకును బాదాభివందన మాచరింపవలయును. ఎన్ని ఋణములనైనఁ దీర్పఁ గలముగాని నవమాసములునుమోసి కష్టపడి మనలఁ గని మనమూత్రపురీషాదుల నత్యంత సహనముతోఁ జేతులారఁ దీసివైచి మనశుభ్రితయే తనశుభ్రితగను మనబాగునే తన బాగుగా నెంచుకొనుచు మనము తృప్తినందుటే తనకు సర్వాభీష్ట దాయకమని తలంచు మాతృఋణముందీర్ప మనతరంబగునా! ఎన్ని యోచాంద్రాయణ వ్రతముల నొనర్చినఫలిత మొక్కమారు భక్తితో మాతృవందన మొనర్చినగలుగునని కదా పెద్దలందురు. అట్టితల్లినిన్నీ ప్రత్యక్షదైవస్వరూపుఁడై మన కనుల యెదుటఁ బ్రకాశించుచు మనబాగోగుల కొఱకై నిరంతరము చింతించుచున్న మనతండ్రిని సంతసింపఁ జేయుటకన్న వేరానందమేది? దానికన్న మనమున్నత పదవింబొందుటకు వేరాధారమేది? ఇదంతయు యోజించియే మాతృపితృ వందనము ముఖ్యమని విధించి యున్నారు. బాలకులారా! తదనంతరము గురువందన మొనర్ప వలయును. ఏమహాత్ముఁడు మనహృదయగుహాంతరాళమున సుజ్ఞానదీపమును వెలిగించి యజ్ఞానాంధకారమును నశింపఁ జేసెనో యేకరుణామయుఁడు విద్యయను నక్షీణపదార్థములు మనకొసంగి మనలను ముక్తిమార్గప్రథమ సోపానమున కెక్కించుచున్నాఁడో అట్టియాచార్యుని సేవించుట ముఖ్యకర్తవ్యము. అద్దాన మనకు సర్వకార్యములును ఫలించును. సర్వాభీష్టములును సేకూరును. బాలకులారా! మన పెద్దలు మనకేర్పరచిన పద్ధతులయందెంత గూఢభావముకలదో? ఇంక వారు మన కుపదేశించు విద్యంగూర్చి ప్రసంగింతము. విద్యయనఁగా జ్ఞానమనియర్థము. జ్ఞానమనగా తెలుసుకొనబడునదని యర్థము. అట్టి

జ్ఞానస్వరూపమగు విద్య నుపాసించుటయే కర్తవ్యము. వ్యయపరచినకొలఁదియుఁ దరుగనిదియును పరమపావనమై పరమేశ్వర సాక్షాత్కారజ్ఞానపరిపక్వసిద్ధికి మూలస్థానమై నరునకలంకారమై యొసంగు విద్యాధనంబును సంపాదించుటయే వివేకమనంబడును. ఆవివేకమే బ్రహ్మజ్ఞానసాధనకు మూలస్థానము. బాలకులారా! మన కింతవరకుఁ గర్తవ్యమేమో వచించియుంటిని. గావున దీని తత్త్వార్థమును గుర్తెఱిగి కన్నవారల యశోలతికలకులవిత్రంబులవలెగాక జన్మమును సార్థకమును జేసికొనుఁడు.

జాబా—(దూరమందుండిచూచుచు) ఆహా! ఏమి యీబాలుని వివేక సంపద! ఎంతయొప్పుచున్నది? ఇంకను ముందేమివచించునో వినవలయును.

మార్కం—బాలకులారా! ఇట్టి దివ్యజ్ఞానప్రాప్తికి మూలసాధనమైన పరమేశ్వరపదార్థము నొక్కింత భజింతము రండు.

(అందరును లేచి చేతులుజోడించుకొని నిలువఁబడుదురు)

(13 అనుబంధము)

[జాబాలి ప్రవేశించికూర్చుండ బాలకులు నమస్కరింతురు]

జాబా—బాలులారా! కూర్చుండుఁడు. గతదినపాఠములన్నియు వచ్చినవా? స్వరలోప మించుకంతైనఁ గన్పట్టకుండ వేదాధ్యయన మొనర్చుచున్నవారుగదా!

బాల-ఆచార్యా! తా ముపదేశించిన యట్లు పాఠములను వల్లించితిమి.

జాబా—మార్కండేయా! బాలకుల కేమో బోధించుచుంటివే?

మార్కం—గురూత్తమా! మరేమియును లేదు.

జాబా—కుమారా! వెరువకుము. నీ వుపన్యసించు ప్రతివాక్యమును వింటిని. సమస్తశాస్త్రాధ్యయన సంపన్నుండవై తత్సారగ్రహణ దక్షుండవై వివేకశాలివగు నింతయు నాకు కరంబుమోదంబు

జించె. ఎట్టివారైనను విద్యాసారంబును గ్రహించుటయందు నిన్నుజూచి కదా నేర్చుకొనవలయును.

మార్కం—ఆచార్యవర్యా! తెలిసియో తెలియకయో నేననిన వాక్యములందు దోసములున్న మన్నింపుడు.

జాబా—కుమారా! లోపములేవియును లేవు. నీ వింకను గొన్ని రహస్యాంశములను దెలిసికొనవలయును. వానిని గ్రమముగ బోధించెదను. ఇప్పటి కింటికి బోదము రమ్ము. బాలకులారా! మీరందరును పాఠములను వల్లించుచుండుడు. నే నిప్పుడే మరలివత్తు.

(మార్కండేయునితో నిష్క్రమించును.)

ద్వితీయరంగము.

[మృకండుడు. మరుద్వతియు నాశీనులై యుందురు.]

14 వ అనుబంధము.

మరు—అయ్యో! దుర్భరము. దుర్భరము. ఈభవిష్యత్పుత్త్రశోకమును జూడఁజాల. నాథా? మీ రేలయిట్టి వరముం గోరితిరి? హా పరమేశ్వరా! ఏటికి నీకృపాకటాక్షమునకుఁ బాత్రులము కాకపోయితిమి? రావే! మ మ్మీ శోకసాగరమునుండి దరిజేర్పవే.

మృక—సాధ్వీ! ఏటికిట్లు శోకించెదవు? చిత్తమునకు ధైర్యముం దెచ్చుకొనుము. నీవిట్లు మాటమాటికిని కడుపువగులునట్లు వాపోయిన నీకుమారుఁడు దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు కాఁగలఁడా? ఏల వెఱ్ఱినిబడియెదవు?

కం. ఎక్కడి తనయులు జగతిని
యెక్కడి జననీ జనకు లెఁ ♦ కెక్కడి హితులో

యెక్కడి భవబంధము మన
కిక్కరణి జట్టకర్మ ♦ మేయగుఁ గాదే.

మరు—అయ్యో! నాతనయున కెంతలో జీవితకాలము సమాప్తమగుచు వచ్చె! నిముసములు గడచినకొలఁదిని వాని మృత్యుదేవతా కరాళవదనము నాకట్టెదుటఁ దాండవ మాడుచున్నట్లున్నది గదా! హా! హా! చూడఁజాల.

మృకం—ఇంక నే నీమె నేమని యోదార్పఁగలను? ఊరడింపబోయి నేనే దుఃఖాగ్నికిఁ బాల్పడుచుంటిని హా కుమారా?

మ. తనయుల్లేరని యెంచి ఘోరమగుకాం ♦ తారంబునందు న్దపం
బొనరం జేసియు మామహేశకృపచే ♦ నుప్పారనిన్గాంచఁగా
జనితంబైన శ్రమంబు వాయదయయో ♦ సౌభాగ్యసంధాననీ
యానివార్యంబగు శక్తిఁ జూచుటకు నీ ♦ యాయుర్ధనం బేదొకో.

అక్కటా! కుమారా! అప్పుడే నీకు జీవితకాలమంతము కానున్నదా? సతీ! నామాట యింతఁ బాటింపుము. నీకుఁ దనయుఁడు కలుగనప్పుడెట్లుంటివో యద్దానిని స్మరణకుఁ దెచ్చుకొనుము.

మరు—నాథా! అప్పుడొక్కటేచింత ఇప్పుడీవిచారములన్నియు నన్ను బరివేష్టింపనున్నవిగదా? వీని నెట్లుసైంతును?

మృకం—ఇంక నొక్కవత్సరము జీవితము కలదుగదా? ఏమహాత్ములైన వానిం గావరాకుందురా! కానున్నదానిం దలంచుకొని యిప్పటినుండియుఁ జింతపడుట వెఱ్ఱితనము.

మరు—హా! తనయా!

గీ. కన్న వేల్పులకును మ్రొక్కి ♦ విన్నయట్టి
నోములను నోచి తుదకు నే ♦ నా మహేశు
దయను నినుమారునిగ బ ♦ డయుట తనయ
అయ్యయో యిట్టిపంతకా ♦ హా కుమార.

మృకం—తండ్రీ! నిన్నుఁగొనిపోవుట కామృత్యుదేవత కెంతదయయో!

సీ. నడుపలేదింకను ♦ నల్వురానన నీదు
తరుణితోఁ గార్హస్థ్య ♦ ధర్మవితతి
చేయలేదింకను ♦ జేజేలుభూసురు
లర్పింప నీవు మ ♦ హాతపంబు
తీర్పలేదింకను ♦ దేవమౌని పితౄణ
ములను యజ్ఞాది క ♦ ర్మలనొనర్చి
ధరియింపలేదింక ♦ ధరణిలోన మహర్షి
వనిమెడి బిరుదమ్ము ♦ నవనిలోన
నిరతవిద్యావిశారద ♦ నియతిచేత
నిరుపమానుండవనుచు భూ ♦ సురులవలన
నుతులఁగన్నట్టి నీవు మా ♦ గతులనెల్ల
నాశనముఁజేసిపోయెదో ♦ నవ్యదేహ.

ఆహా! కాలగతి యెంతతీవ్రమైనది. కాంతా! ఒక్కసంగతిని వినుము. ముందీయజ్ఞానమును వదలుము. ఇంకను కుమారున కొక వత్సర మాయువుకలదు కదా! సుతులు లేరని దుఃఖించుచున్న మనకా భాగ్యము నొసంగిన దైవ మీ విపత్తునుమాత్రము తప్పింపడా! ఈశ్వరనిర్మాణ మెట్లున్నదో యట్లుకాకతప్పదు. దానిం ద్రిప్ప మనతరంబుకాదు. (ముందుజూచి) అదిగో చిరంజీవి యిటువచ్చుచున్నాఁడు. వానికి మన దీనభావమును గానరానీయవలదు.

మరు—(కన్నులు తుడుచుకొని కూర్చుండును.)

[మార్కండేయులు ప్రవేశము]

14 వ అనుబంధము.

మార్కం—జననీజనకులారా! మీ తనయుఁడు పాదాభివందన మాచరించుచున్నాఁడు.

మృకం—మరు—తనయా! చిరంజీవివగుమువుగాక.

మృకం—నాయనా! ఎచ్చటనుండివచ్చుచుంటివి?

మార్కం—తండ్రీ! పాఠశాలనుండి వచ్చితిని.

మృకం—గురువులవద్ద నీవిద్యాపరిసమాప్తి యయ్యెనా?

మార్కం—జనకా! విద్యకు సమాప్తి యెచ్చటిది? అపారమై మహాపారావారమువలె దరిగాంచ శక్యముగాకయున్న విద్య కంతము కలదా? ఏదియో యొక యణుమాత్రమును గ్రహించి సర్వజ్ఞుల మని విఱ్ఱవీఁగి విద్యాసమాప్తియయ్యెనని తలంతురు అదెంత యజ్ఞానము.

సీ. జగమునం దెనలేని ♦ సత్కీర్తినార్జించి
ప్రఖ్యాతిఁ బడయంగ ♦ వలెనటన్న
గ్రంథాంతర రహస్య ♦ గాథావిశేష ప
రిజ్ఞానధనము నా ♦ ర్జింతుమన్న
సతతంబు జపతప ♦ స్స్వాధ్యాయకర్మముల్
హితమతి నొనరింప ♦ నెంతుమన్న
బ్రహ్మపదార్థజ ♦ వ్యజ్ఞాన ఫలితంపు
వరశక్తి సాధింప ♦ వలయునన్న
అవ్యయంబయి సురలకు ♦ నందరాని
మోక్షసౌధంపు సోపాన ♦ ములకుఁజేర
నర్హత యొసంగునట్టిది ♦ యమలమైన
విద్యయేకాదె పుడమిని ♦ విమలచరిత.

ఏదేవతలైనను త్రిమూర్తులు సైతమూ విద్యాపదార్థమునకు వశులై యుందురు. ఎవ్వఁడు పరతత్త్వ పదార్థ విజ్ఞాన వేత్తయై పరమతపోనిష్ఠాగరిష్ఠుఁడై అగ్రకులమునకు భూషణాయమానుఁడై యొసంగు

చున్నాఁడో యట్టివానిని విద్యాసార సంగ్రహగ్రహణ దక్షుఁడని పల్కవలయునేకాని తనకు లభించినది లేశమైనను ఘనముగఁ దలంచి సభలయందు మహాత్ములను బండితమ్మన్యులను వెకసక్కెము లాడువారు విద్యావిహీనులగుదురుగాని విశారదులుకారు. తండ్రీ! బాలుండనగు నేనేడ విద్యాపరిసమాప్తిఁ బొందుటేడ?

మృకం—కుమారా! నీయుపదేశ మతిశ్లాఘ్యము. రసవంతము. పసిపాపడ వెట్టి విన్నాణమును నేర్చితివి?

మరు—(తనలో) ఏడాదిలో భగ్నమై పోనున్నవానికి విన్నాణముల కేమికొఱఁత.

మార్కం—అమ్మా! ఏల నీవట్లు ముఖమును వంచుకొని యుంటివి? నీవదనమున విషాదసూచనము లగపడుచున్నవి. కారణమేమి?

మరు—విషాదమున కేమియు హేతువు లేదు.

మార్కం—లేకున్న నీముఖ మట్లుండ నేల? నిజమును వచింపుము.

మృకం—తనయా! నీ కంతపట్టుదల యేల?

మార్కం—అదేమో వినవలయునని కోరికకలదు. నేను విననఁగల్గు మోసంబెద్ది?

మరు—కుమారా! పట్టుదలను వహింపకుము. అది నీకు రాఁబోవు కొండొక యనర్థమును సూచించును.

మార్కం—అయ్యో! వెఱ్ఱితల్లీ! నీ కిదేటిభ్రాంతి?

గీ. మనశరీరంబులే క్షణ ♦ మాత్రములని
సంపదయుభోగసమితి య ♦ శాశ్వతమని
మృత్యువెల్లప్డు మనను ♦ మిర్రిఁజూచు
ననుచు మనవారు పల్కరె ♦ వినవె తల్లి.

(15 వ అనుబంధము)

అదియునుంగాక నిత్యపదార్థ సంపాదనకైన విచారమును వదలి యనిత్యపదార్థ వియోగమునకై కుందుట పామరత్వముగదా. ఏ పదార్థము జనించుచున్నదో యయ్యది నశించుట సిద్ధము ఎద్దానికిఁ బుట్టువ లేదో యయ్యది నిత్యము. అట్టి స్థిరపదవిం జేరఁ బ్రయత్నింపవలెను. విశ్వమే విలయము కానుండ దాని నాశ్రయించి పుట్టిన మనమా స్థిరముగనుండునది. రాఁబోవు దురవస్థకు వగచిన రాకమానునా! గడచిన కాలమే మనదికాని రానుక్షణమైనను మనదికాదు. ఇంతకును బరమేశ్వరానుగ్రహ మొక్కటుండవలయునుగాని దానివలన నిట్టికడగండ్ల నెన్నింటినో దాటవచ్చును.

మృకం—నీచిత్తపారిశుద్ధ్య మత్యద్భుతము. నీవాక్యములు సత్యములు. కావున ప్రతివాఁడును జన్మసార్థకమునకై యత్నింపవలయును. కాని యెన్ని వాక్యములనైనఁ బలుకవచ్చును. కడుపున మోసి కనిపెంచిన తల్లియొక్క హృదయమున కట్టిధైర్యము కల్గుటరుదు.

మార్కం—మాటల ధోరణిని గప్పిపుచ్చక మీమనోగత విచారమునకుఁ గారణముఁ దెల్పుము.

మరు—కుమారా! వలదు. ఆ యశ్లీలవాక్యమును నోటనుచ్చరింపరాదు. రానున్నది రాకమానదను నీవన్నమాట సత్యము. దానికై యిప్పుడీచింత యేల?

మార్కం—(తనలో) ఇదెంత దురవగాహ్యమై యున్నది.

మృకం—మహాత్మా! నారదమునీంద్రా! అపత్యలాభమున కాధారము చూపినవాఁడవు. పుత్త్రశోకాభావమునకు మార్గముఁజూపి పుణ్యముకట్టుకొనుము.

[ప్రవేశము—నారదుఁడు]

(16 వ అనుబంధము)

నార—మునీశ్వరా! మార్గముల నెన్నింటినైనఁ జూపవచ్చునుగాని యదృష్టమున కొకరు కర్తలా!

మృకం—దేవీ! మనభాగ్యమున నారదులవారే విచ్చేసిరి. ఇంక విచార మునుదక్కి యెదురేగి నమస్కరింతము. (ఎదురేగి తోడ్కొని వచ్చి) మహానుభావా! మృకండుఁడు ప్రణమిల్లుచున్నాఁడు.

నార—మునిదంపతులారా! మీకు శుభముకలుగును గాక.

మృకం—నారదా! మా కిది వరమే యగును. నీ యనుగ్రహముండ కొదువలేదు.

నార—మృకండ మునిచంద్రా! నీకును నీ యాశ్రమ వాసులకును గుశలమా?

మృకం—దేవమౌనీ!

గీ. హరిపదధ్యాన నిరతుండ • వైన నీదు
పరమ కరుణా విశేషపు • బలిమి వలన
నేటివరకుఁ గుశలము ము • నికుల తిలక
ప్రకట సద్గుణసాంద్ర నా • రదమునీంద్ర.

నార—మృకండా! సత్స్వభావుండవై పరమతపోనిష్ఠాగరిష్ఠుఁడవైన నీ కెల్లప్పుడును శుభములే చేకూరును గాని. వేరువిధములగు కీడులు మిమ్మంటవు.

గీ. పరమ తేజో విశేషజా • జ్వల్యమాన
ధూమ పూరిత వీతిహో • త్రునకు నెన్నఁ
డైన చెదలంట వచ్చునే • యమల చరిత
నీకు సర్వశుభంబులె • నిలుచుఁగాక.

మృకం—మహామునీంద్రా! సత్యసంకల్పులరగు మీ వాగ్విశేషము చేతనైనను మాకు శుభ మబ్బవలయును గదా.

మరు—మహాత్మా! త్రికాలజ్ఞులైన మీకుఁ దెలియని విశేష మేమున్నది! సంతాన లాభమునకు మార్గముఁ జూపి యనుగ్రహించిన మీకు నే మీ పుత్రశోకాతురులముగాకుండఁ జేయుశక్తి చాలకుండెనా! ఋషికులోత్తమా! నీ చరణములఁబడి మ్రొక్కెదము. మమ్మెట్లైన నీ దుఃఖసముద్రము నుండి దరిఁజేర్పక తప్పదు. (నమస్కరించును.)

నార—సుమంగలీ! లెమ్ము. ఒకరేల కాపాడవలయును. నిష్కళంకమైన నీ సతీత్వమును మహనీయమైన నీ భర్తయొక్క తపశ్శక్తియే మీకు మంగళంబుల నొసంగును. మే మెన్ని వాక్యములఁ బల్కినను బరమేశ్వర సంకల్ప మన్యథాయైనచోఁ జేయున దేమియును లేదు. యోజింపఁగ నిప్పట్టున నాకొక యుపాయము పొడఁగట్టుచున్నది. అట్లొనర్చిన మీకుఁ గొంత ప్రయోజనకారి కాఁగలదు.

మృకం, మరు—అయ్యో! అదెద్దియో యానతిండు.

మార్కం—వీరు వంతనందుటయు నీ నారదుఁడు వీరి నూరడించుటయు జూడ నాకు రానున్న యనర్థమును సూచింపుచున్నట్లున్నది.

నార—

చ. కలడుగదా పితామహుని • గాదిలిపట్టి తపోధనుండు ని
ర్మలతరసత్త్వమూర్తి కడు • మాన్యతఁగన్న వశిష్ఠమౌని మి
మ్ములఁగన వచ్చువాఁడిపుడె • పూర్ణకృపామతి బాలుఁడత్పదం
బులఁ బడవేయుమయ్య ముని • పూజ్యుఁడు దీవనలిచ్చు నట్లుగా.

ఇంకఁ గొలఁదిగడియలలో నా మహానుభావుఁ డిటకు రాఁగలండు. వచ్చిన వెంటనే నాతిథ్య మొసఁగి కూర్చుండఁబెట్టి యుత్తరక్షణమున మీా తనయు నామహామునిపాదములకు మ్రొక్కునట్లు జేయవలయును. తరువాత పనికి దైవమే కలఁడు.

మృకం—అట్లే యొనర్చెదను.

నార—ఆ మహానుభావుని గాంచిన వెంటనే నీపుత్త్రుఁడు మాఱాడక పాదాభివందన మాచరింప వలయును. లేకున్న సంకల్పమునకు విఘ్నము వచ్చును.

మృకం—మీా కా సందియ మావంతయును వలదు.

నార—అదిగో! ఆ మునిచంద్రుఁ డిటకే వచ్చుచున్నాఁడు. ఎదురుగా బోదము రండు.

[వశిష్ఠుఁడు రాగా ముప్వురు నెదురేగి తోడ్కొని వత్తురు.]

మృకం—మహానుభావా!

సీ. స్వతపోవిజిత దురా ♦ శా మహామోహారా
పరమ పావనరూప ♦ వందనంబు
మరు—ఆధ్యాత్మికాఖ్య మ ♦ హాజ్ఞాన నిర్జిత
భవ పాశదుర్బంధ ♦ వందనంబు
మృకం—దూరీకృతానేక ♦ ఘోరాఘ సందోహ
వందిత మునిగణ ♦ వందనంబు
మరు—తాపత్రయంబను ♦ దావాగ్ని భంజించు
ధన్య సచ్చారిత్ర ♦ వందనంబు
మృకం—బ్రహ్మతేజో విరాజిత ♦ వందనంబు
మరు—వందితాఖిల సురగణ ♦ వందనంబు

మృకం—బ్రహ్మమానససుత యిదే ♦ వందనంబు
మరు—వరకృపాన్విత మీా కిదే ♦ వందనంబు.

(నమస్కరింతురు)

నార—నమః పరమర్షిభ్యః (నమస్కరించును)

వశి—నమోమహద్భ్యః (నమస్కరించును)

మృకం—మహాత్మా! సమస్తపాపక్షయకరమగు నీ దర్శనముచే ధన్యుఁడ నైతిని.

వశి—మృకండా సతీసుతులతో నీకు క్షేమమే కదా!

మృకం—మీా యనుగ్రహమున నేటివరకును కుశలము.

వశి—నారదా! నీ విటకరుదెంచి యెంతకాల మయ్యెను.

నార—నే నింతకు ముందే వచ్చి యుంటిని.

మృకం—తనయా! ఆ పరబ్రహ్మమైన యీ మునీశ్వరులకు వందనం బొనర్పుము.

మార్కం—(అంజలిబద్ధుఁడై నిలువఁబడి) మహాత్మా! మీాదాసానుదాసుఁడై భవదీయ కృపాకటాక్ష వీక్షణ పాత్రుఁడగు మార్కండేయనామకుడు వందనం బిడుచున్నాఁడు.

వశి—ఆహా! ఈబాలకుని సౌశీల్యమెంత యొప్పుచున్నది. (ప్రకాశము) వత్సా!

ఉ. శ్రీకరుఁ డాదిదేవుఁడు వి ♦ శేషవిలాస గుణాభిరాముఁ డా
ర్యాకమనీయ చిత్తవిక ♦ చాంబుజబంభరమూర్తి నిత్యశో
భాకరుఁడెల్ల వేళల మ ♦ హాదయతోడుతఁ దానొసంగుతన్
నీ కిఁక జీవితంబులను ♦ నిల్వుము ధారుణి దీర్ఘజీవివై.

(నారదుఁడు మదహాస మొనర్చును)

మృకం—(శిరమును వంచుకొనును)

వశి—(తనలో) ఏమి యాచిత్రము నారదుఁడు నవ్వుచున్నాఁడేమి?
(కోపముతో) ఏమి నారదా! నవ్వితివి?

నార—ఏమియును లేదు.

వశి—అకారణ హాస్యమా?

నార—సకారణమే

వశి—అదెట్లు?

మృకం—మహాత్మా! వసిష్ఠమునీంద్రా!

ఉ. మీరు మహాతపోధనులు ♦ మీదగు వాక్యము రిత్తవోవునే
సారమహాయశోబల వి ♦ శారద శారద చంద్రికా సమో
దారకృపాభిరాములరు ♦ ధన్యులు మీదగు పల్కులన్నచో
నూరకవ్యర్థమైచెలఁగు ♦ నో ఫలియుంచును వెల్లడింపరే.

వశి—మృకండా! నా వాక్యము లసత్యములైన సూర్యచంద్రులు గతులు తప్పవలదా? మిన్ను మన్ను ఏకము కావలదా? విలయంబు సంభవింపదా?

మరు—(తనలో) హృదయమా! ధైర్యమును వహింపుము. మునీంద్రుఁడాశాంకూరమును నాటుచున్నాఁడు.

మృకం—వశిష్ఠమునిచంద్రా! ఈబాలుని వృత్తాంతము మీరెఱుఁగనిది కాదు.

వశి—ఏమి యిట్లనుచుంటివి? (దివ్యదృష్టింజూచి రిచ్చపోవును.)

నార—అరుంధతీ మనోవల్లభా! నా నవ్వునకుఁ గారణ మిప్పుడైన తెలిసినదా?

వశి—ఎంత ప్రమాదము సంభవించెను. దేవదేవుఁడగు శంకరుఁడు విధించువాఁడును నేను దానికి వ్యతిరేక మొనర్చువాఁడనా? నారదా! ఎంతవాఁడవైతివి! ఇందుకా నన్ను రమ్మంటివి.

నార—అయ్యా! నాకేమి తెలియును. నమస్కరించిన వాఁడా బాలుఁడు. దీవించినది నీవు. నడుమ నాదేమున్నది.

వశి—అవును. నీవే మెఱుంగుదువు? ఎఱుంగనట్లుండి యందరి నాడింతువు. నారదా! నీశక్తి నిరుపమానము. త్రిమూర్త్యాదిగా సృష్టియందలి ప్రతివ్యక్తియు నీకు లొంగినాదే కాని వేరులేదు. తుదకు లోకోపకారముగఁ బరిణమించుటచే నిన్నెవ్వరేమి యుఁ జేయఁ జాలరు. దానికేమిగాని యిప్పుడే యసత్యదోషమెట్లు పోవును? ఇప్పుడు కర్తవ్య మేమి?

మృ—మునిపుంగవులారా! ఎట్లైన నీబాలుని చిరంజీవిగానొనర్పుఁడు.

నార— వశిష్ఠా! సర్వజ్ఞుఁడవయ్యు నెఱుంగనట్లు నన్నడిగెదవేల! నా నోటఁ బల్కింపవలయునని కాఁబోలు నీయూహ. అట్లయిన నాకుఁ దోఁచిన యుపాయమును వచించెదను. ఆలింపుము.
(అని చెవులో చెప్పును.)

(ప్ర॥) మనయదృష్టమున నాతఁడు గూడ నిందుఁ దగుల్కొనకూడదా?

వశి—భళిరే నారదా! మంచియుక్తిఁ బన్నితివి. అట్లనే యొనర్తము. మృకండా! మే మిప్పుడు బ్రహ్మలోకంబున కేగుచుంటిమి. నీతనయుని మా వెంట నంపుము. వానికేమియు భయములేదు.

మృకం—మునీశ్వరులారా! వాఁడెప్పుడును మీవాఁడే. కొనిపొండు.

వశి—మార్కండేయా! జననీజనకుల యనుజ్ఞఁ గైకొనిరమ్ము.
(16వ అనుబంధము)

మార్కం—జననీ జనకులారా! నాకనుజ్ఞ నొసంగినఁ బోయివచ్చెదను.
(నమస్కరించును.)

మృకం—నాయనా! పోయిరమ్ము. సకలవేల్పులు నీజీవితములను గాచెదరుగాక.

మరు—బిడ్డా! ఆ పితామహుఁడు నీకనుకూలుఁడగుఁగాక.

వశి—నారదా! మార్కండేయా రండుపోదము.
(17వ అనుబంధము.) (నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః

యమగర్వభంగము

అను

మార్కండేయ నాటకము.

చతుర్థాంకము.

ప్రథమరంగము.—సత్యలోకము.

[బ్రహ్మ పద్మాసనాసీనుఁడై యుండ వశిష్ట నారదులు మార్కండేయునితోఁ బ్రవేశము]

వశి—
నార— } జనకా! నమస్కరించెదము.

బ్రహ్మ—కుమారులారా! మనోభీష్టసిద్ధిరస్తు. నారదా! నిరుపమాన తేజోవిరాజమానుడైన యీబాలుఁడు మృకండ తనయుఁడు గాదా?

నార—అతఁడే. కుమారా! పితామహునకు వందన మొనర్పుము.

మార్కం—దేవా! సురజ్యేష్ఠా!

దృ. కో—సరసిజాసన సాధు సన్నుత ♦ శారదాహృదయేశ్వరా.
నిరుపమాన శుభాకరావర ♦ నీలవర్ణ కుమారకా
సురకిరీట విభూషితామర ♦ శుద్ధపాద యుగాంబుజా
కరుణతోడను గావుమా నను ♦ కంజజాత పితామహా

మహానుభావా! మృకండ తనయుఁడు మార్కండేయ నామకుండు ప్రణమిల్లుచున్నాఁడు. (నమస్కరించును)

బ్రహ్మ—కుమారా! దీర్ఘాయుష్మాన్ భవ. (అని వెంటనే నాలుక కరచుకొని రిచ్చవోవును.)

వశి—జనకా! తనయులమైన మాపై మీకుఁగలయభిమానమో లేక యీబాలునిపై మీకున్న దయయో మీచే యిట్లు పల్కించినది. ఏమైననేమి! మాబలువు తగ్గఁదని సంతసించుచుంటిమి.

బ్రహ్మ—నేఁడు నా కింత బుద్ధిప్రమాదము కలిగినదేమి? ఆహా కాలగతి యిందులకుఁ గారణమేమి? (జ్ఞానదృష్టిఁజూచి) ఓహో! నారదా! ఇదంతయు నీనాటకమా! ఏమి యింత విపరీతము కల్గునట్లు చేయించుచుంటివి? మమ్ము మృషావాదులంజేసి లోకములకుఁగీడొనర్ప సంకల్పించితివా యేమి? ప్రస్తుత మన్నింటిని వదలి మార్కండేయనాటకము నాడించుచుంటివా?

నార—తండ్రీ! మీమాట లసత్యము లెట్లగును. అజ్ఞాతుఁడై స్పృశించినను వహ్ని కాల్పకమానసట్లు ఆకస్మికముగవచ్చినను భవితవ్యమే మీచే యిట్లు పల్కించినది. మరియును,

గీ. తమముఖంబున వెలువడు ♦ విమలవాక్కు
లెటులమృషయగునయ్య నిం ♦ కటులసత్య
హీనమైనచో లోకంబు ♦ లెటుల నిలుచు
వేదములు నాల్గు మృషగావె ♦ విష్ణుతనయ.

కావున యనుగ్రహించి యీ బాలునికాపాడవలయును.

బ్రహ్మ—సరియే. రోటం దలపెట్టి రోకటిపోటునకు వెరచినఁగార్యముండునా? నే నిప్పుడే కైలాసమునకేగి పరమేశ్వరుని ప్రార్థించి యాతని యొప్పుకోలుబడయుటకుఁ బ్రయత్నించెదను. నారదా? నీవీబాలుని గౌతమీనదీతీరంబునఁగూర్చుండఁబెట్టి యొకరహస్య

ప్రదేశమున నితనికిఁ బరమేశ్వరస్వరూపమును బోధపరచి తత్పూజావిధానముఁ దెలియఁ జేయుము.

(తెరపడును.)

ద్వితీయరంగము-పర్ణశాల.

[నారదుఁడు మార్కండేయులు కూర్చుండియుందురు.]

నార—కుమారా! వింటివా శివస్వరూపవిలాసము.

మ. ఘనపాపాటవి వీతిహోత్రుఁడు జగ ♦ త్కల్యాణసంధాయకుం
డిన తారాపతివహ్ని నేత్రుఁడు జగ ♦ న్మిత్రుండు శంభుండు సం
హననోద్యోగుఁడు సత్కటాక్ష పరితో ♦ షానేకభక్తుండు తా
నినుగావంగలవాఁడటం చెఱుఁగుమా ♦ నిక్కంబు లీవాక్యముల్.

సర్వరక్షకుండును ప్రణతార్తిహరుండును శుభంకరుఁడు నగు శంకరుని సర్వకాల సర్వావస్థలయందును చిత్తకమలముననిల్పి సేవింపవలయును. ఈశివశబ్దార్థమును గుర్తెఱుంగ నెంతంతవారికిని యగోచరము. శాశ్వతుఁడగుటచేతను బరమానందవశుఁడై అహంకారాదుల నశింపఁజేసిన నిర్వికారుండగు చిదానందాభాసుఁడగుట నతఁడు శివుఁడనంబడును. అతని సామర్థ్యమును శక్తిని దెలిసికొనఁదలంచి బ్రహ్మేంద్రాదిదేవతాశ్రేష్ఠులు పెక్కువిధములఁ బ్రయత్నించియు వ్యర్థులైరి. ఇతఁడు లయకర్తయైనను విశ్వవ్యవహారమునకే గాని నిజమున కతఁడు జితక్రోధుడనియు శుద్ధసత్వగుణస్ఫూర్తియనియు గ్రహింపుము.

మార్కం—మహాత్మా! అట్లయిన నీదేవుఁడు రుద్రుఁడనియు భీముఁడనియు భయంకరనామముల నేలధరింపవలయును? లయమే తనకర్మమనియేల నిర్ధారణఁ జేసికొనవలయును?

నార—కుమారా! నీప్రశ్నము కడుసూక్ష్మము. దానికి సదుత్తరమును వినుము. ఈశ్వరస్వరూప మొకటైనను ప్రపంచకనిర్మాణపాలక

సంహరణాది కార్యానంద విలాసానుభవమునకొఱకు మూర్తిత్రయమై వ్యవహరింపఁబడును. అందు శంకరస్వరూపము లయకార్యమునకే వినియోగపడును. ఇతని లయమునఁగాని తక్కిన వారి కృత్యంబుల కాధారము కానరాదు. కావున నాతని కృత్యంబులననుసరించి యతనికా నామము లొసఁగఁబడినది. మార్కండేయా పరమేశ్వరుండు లోకంబులకొఱకు లయకర్మము నొనర్ప కంకణముఁ గట్టుకొనెను గాని స్వభావముచేత నతఁడు శాంతస్వరూపుఁడు. నిశ్చయముగ రాగియన్నను విరాగియన్నను యోగియన్నను భోగియన్నను నతనికే చెల్లును. సుఖమునిచ్చువాఁడు గనుక శంకరుఁడనియు శాశ్వతుఁడుగాన శివుఁడనియు లోకముల కెల్ల ప్రభువగుటచే యీశ్వరుఁడనియు బిలువఁబడుచున్నాఁడు. ఈ పరమేశ్వరపంచాక్షరీ మహామంత్రాక్షరములకుఁ బ్రతిదానికిని గొప్పమహాత్మ్యములుకలవు. కావున భక్తిశ్రద్ధాసమేతుండవై శంకరునిగూర్చి తపమ్మొనర్పుము. నీజపసమయమున దేవతాకోట్లతో సురలాజువచ్చినను భటవర్గంబులతోఁ బరేతనాయకుం డరుగుదెంచినను నీతావునుండి కదలకుము. నీయిష్టదైవమగు శంకరుఁడే నిన్ను రక్షించును. ఎవ్వరెన్ని విధంబుల భయపెట్టినను వెరపుఁ జెందక మనోమందసంబున శంకరాకారనామ విభవమును దాఁచుకొనుము. ఉషఃకాలమున లేచి కాలకృత్యంబులఁ దీర్చి శీతలోదకస్నాతుండవై ధౌతవస్త్రధారణముం జేసి షోడశోపచారంబుల నామహాలింగమును బూజింపుము.

మార్కం—నారదా! ఇప్పుడుగదా ధన్యుఁడనైతిని. నేఁడుగదా నాజన్మ తరింపనుండెను. ఎన్నటికిని నీవాక్యములను మరువను

నార—పవిత్రమైన బ్రహ్మహత్యాది పాతకసంహారిణియైన గోదావరీ

స్రవంతీ తీరమున నొకప్రదేశమునుజూపెద. అందు దపంబుఁ
జేయుము రమ్ము పోవుదము.

(18 అనుబంధము.)

(ఇర్వురు నిష్క్రమింతురు.)

(తెరపడును.)

తృతీయరంగము.

యముని కొల్వుకూటము.

[యముఁడు-చిత్రగుప్తుఁడును గూర్చుండి యుందురు.]

యము—చిత్రగుప్తా! నేఁడే యేజీవులను గొనిరావలయునో సమయ మెఱింగి యందులకుఁగా మనభటులనంపియుంటివా?

చిత్ర—దేవా! ధర్మరాజా! యిదే మనభటులు పాపులజీవములను గొనితెచ్చి వానికిఁ గారణశరీరములఁగల్పించి మన హజారము కడ నిలువఁబెట్టియున్నారు.

యము—ఒక్కొక్కరిని నాయెదుటకుఁ గొనిరమ్మనివల్కుము.

చిత్ర—చిత్తము. ఓభటులారా? ఆ పాపులనిటకుఁ గొనిరండు.

(భటుడు ఒకపాపిని ప్రవేశపెట్టును.)

యము—చిత్రగుప్తా! యితఁడే పాపము నొనర్చినాఁడు?

చిత్ర—ఇతఁడు బ్రాహ్మణుఁడైయుండియు నగ్నిసాక్షిగఁ జేకొన్న భార్యను వదలి పరకాంతామానభంగకరుఁడై మహాపాపములఁజేసి యున్నవాఁడు.

యము—ఓరీ! నీచా!

చ. జగతిని విప్రవంశమున ♦ జన్మమునందియు సాధుపద్ధతిన్
అగణితసత్య ధర్మముల ♦ నన్నిటి నిట్లు త్యజించిపాపివై

మగువల జాలమందుఁ బడి ♦ మానక దుష్టప్రధానవర్తివై
తగఁజయించితీ వికను ♦ దండనఁ బొందుట కేసమాఖలా.

ఓభటులారా! యీ దుష్టుని కుంభీపాకనరకంబునఁ బడవేయుడు.

(భటులు వానింగొనిపోయి మరియొకనిని గొనివత్తురు.)

చిత్ర—ధర్మరాజా! వీఁడు శూద్రుఁడయ్యును బ్రాహ్మణులను దిరస్కరించి వేదపఠనముఁ జేసి యజ్ఞోపవీత ధారణమునొనర్చి తానే సర్వజ్ఞుఁడనని విఱ్ఱవీగినఁవాఁడు.

యము—ఓరీ!

గీ. కండ కావరమునధన ♦ గర్వమునను
విఱ్ఱవీగుచు వెకలివై ♦ విప్రసమితి
నెల్ల నిందించి వేదంబు ♦ లెల్ల మైల
పడఁగఁజేసినావే యోరి ♦ పాపచరిత.

వేదోచ్చారణముంజేసి బ్రహ్మసూత్రనద్ధుండవయ్యు యజ్ఞోపవీత ధారణముంజేసితివిగా! ఓభటులారా! వీనింగొనిపోయి రౌరవంబునఁ బడవేయుఁడు.

(వానిం గొని పోయి మరియొకనిం గొనివత్తురు)

చిత్ర—వీఁడు వైశ్యుఁడు. అన్యాయ వర్తకంబున విశేషధనమునార్జించిన వాఁడు. వీనికి ధర్మచింత లవమాత్రమైనను లేదు.

యము—ఓరీ! వైశ్యవంశబడబానలా! బ్రదికినన్నిదినములును కూడ మూటకట్టుకొని రాఁదలఁచియే ధనము నార్జించితివి. ఏమాత్రము కొనివచ్చితివి? సేవకులారా! వీనిం గొనిపోయి యగ్ని స్తంభమున కంటకట్టుఁడు.

(వానింగొనిపోయి మరి యిర్వురం గొనివత్తురు)

చిత్ర—వీఁడు రాజసభలయందుఁ బెక్కుమారుల సత్యపు సాక్ష్యముల నిచ్చినవాఁడు. వీఁడు న్యాయ విహీనపు పత్త్రికలను సృజించి యనేక దీనుల కొంపలఁ గూల్చినవాఁడు.

యము—సేవకులారా! వీ రిర్వురిం గొనిపోయి దివారాత్రములనక గశాఘాతముల వాయఁ గొట్టుఁడు.

(భటులు కొనిపోవుదురు.)

యము—చిత్రగుప్తా!

మ. యముఁ డొక్కఁడు గలండు పాపులను వాం ♦ డత్యంత క్రోధంబు మీ
రమనస్ఫూర్తిగ శిక్షఁ జేయునను వా ♦ క్ప్రాబల్య మాలించియుఁ
రమణీగేహసుతాదులం గనిజను ♦ లాగ్రాంధులై ఘోరపా
పములం జేయుచు నున్నవారు మదిస ♦ ద్భావంబుల స్వీడుచున్.

ఇంతింత శిక్షలొసర్చుచున్నను మితిమీరి మోసాకరులగుచున్నారే! మరచితిని. చిత్రగుప్తా! నేఁడు మనలోకమునకు రావలసిన పుణ్యజీవి యెవఁడు?

చిత్ర—మృకండమహాముని తనయుఁడగు మార్కండేయుని కాల మాసన్నమగుటచే నతని జీవితముఁ గొనిరా భటులనంపితిని.

[ప్రతీహారి ప్రవేశము.]

ప్రతీ—దేవా! నారదులవారు వచ్చియున్నారు.

యము—ప్రవేశపెట్టుము.

[ప్రతీహారిని నిష్క్రమింప నారదుని ప్రవేశము]

యము—నారదమునీంద్రా! వందనము.

నార—శమనా! కళ్యాణమస్తు.

యము—నారదా! ఎద్దియో కారణాంతరమున వచ్చినట్లు నీ ముఖ భావము చాటుచున్నది. అట్టిదేమైనఁ గలదా?

నార—మరేమియును లేదు.

యము—నారదా! అటుకాదు.

గీ. అవని ముల్లోకసంచారి ♦ వగుట నీదు
రాకయనఁగను దీర్ఘకా ♦ ర్యం బదేమొ
పూనియున్నట్లు తోఁచె నా ♦ బుద్ధి కిపుడు
నిజమొ కల్లయొ తెలియంగ ♦ నేరనైతి.

నార—ధర్మరాజా! మార్గానుసారముగ నీలోకము నొకమారు చూచిపోదమని తలంచి యిటు వచ్చితిని. మీ కెల్లరకును సేమమా?

యము—నీ దయకల్మిని సర్వమును కుశలము.

నార—శమనా! నీలోకమున కిప్పుడు రానున్న పుణ్యజీవు లెవరైన గలరా?

యము—బ్రహ్మర్షీ! కించిత్కాల మోపికను వహించిన నొక ముని కుమారుని గొనిరాఁగలరు.

నార—ఎవ్వరా మునికుమారుఁడు?

యము—మృకండ తనయుఁడగు మార్కండేయ నామకుఁడు.

నార—ఓహోహో! ఎంతగొప్ప సంగతి? (నవ్వును.)

యము—ఏమి నారదా! పరిహాసమును జేసితివి?

నార—ఏమియును లేదు. పట్టితెచ్చుటకు నీ భటుల నంపితివా?

యము—పంపియుంటిని.

నార—పట్టితెమ్మనియేనా?

యము—పట్టితెమ్మనియె పంపితిని. ఏమి నారదా? ఇట్టి వికటప్రశ్నముల నడిగెదవు?

నార—నా ప్రశ్నములు వికటములా? లేక నీ ప్రయత్నములు వికటములా?

యము—నాప్రియత్నములు వికటములా! ఏమి యిట్లుమాట్లాడెదవు?

నార—నీ ప్రియత్నము గాకున్న నీ బుద్ధి వికటమైనదని చెప్పవలయును!

యము—అదెట్లు ?

నార—లేకున్న మార్కండేయుని జీవములఁ దోడ్తెచ్చుటను నీభటుల నంపుదువా ?

యము—కాలము తీరినవానిని దోడ్తెమ్మనుటలో లోప మే మున్నది ?

నార—ఆ బాలుని నీలోకమునకుఁ దెప్పింపఁ గలవనియేనా నీయభిప్రాయము ?

యము—ఏమి నారదా ! ఇట్టి బేలతనపు మాటలాడెదవు.

నార—శమనా ! ఇంక నీ వాక్స్థిరతఁ గట్టి వేయుము.

చ. వినుమొకనాడు నాకడ గ ♦ భీరతతో విచుమయ్య యీజగం
బున సుకృతాత్ములకు దురిత ♦ మూర్తుల నెన్నఁగ నావశంబట
చును మరి వారికిన్ గతులు ♦ జూపుట నాదగుకార్యమంచు నీ
వనవినలేదె నేను నిజ ♦ మాడిన నిష్ఠురమౌ గదా యమా.

మరియు నెంత మహనీయుఁడైనను మరణకాలము సమీపింపఁగనే నా కడకు రావలసినదే యని నీవొకప్పుడు నాతో నని యుండలేదా ?

యము—నిజమే అని యుంటిని. అది యిప్పుడేల ?

నార—ఇప్పుడు నీమాటను నీవు నిలుపుకొను తరుణము వచ్చినది.

యము—నామాటను నే నెప్పుడు నిలుపుకొనలేదు ?

నార—మార్కండేయుని బట్టి తెచ్చినప్పుడు గదా ! నీమాటను నీవు నిలుపుకొనుట.

యము—అప్పుడే నాభటుల నంపియుంటిని

నార—ఆ బాలకుఁ డెట్టివాఁడో తెలియునా ?

యము—అతండుమాత్రమే నెఱుంగకపోలేదు. శంకరవరమున షోడశా

భవప్రియుఁడై జన్మించినాఁడు. వాఁడెట్టి వాఁడైననేమి వాని కాయువు మూఁడె. నా శ్లోక మతనికిఁ గూఁడె.

నార—నీ మనమున నట్లనుకొని సంతసించుచుండుము. ఆవల జరుగవలసిన కార్యములు జరుగుచుండును. నీ వెన్నిబింకములను బల్కినను వానినిమాత్రము నీకడకుఁ దేఁజాలవు.

(18 వ అనుబంధము)

యము—ఒక బాలుఁడు నాయాజ్ఞకుఁ దిరస్కరించువాఁడా ! నారదా! నన్ను వెకసక్కెమాడఁదలంచితివా ! లేక నీకేమైనఁ జిత్తచంచలనముకలిగెనా?

నార—నాకుఁ జిత్తచంచలనము లేదు. కాని నీకుఁ జైత్యచలనమొక్కువాయెను. నేను మొదటనే పల్కియుంటిని గదా నిజమాడిన నిష్ఠురమని.

యము—శంకరుఁ డా బాలునకుఁ బదునారేండ్ల ప్రాయమని నియమించియుండ నిట్లనెద వేల?

నార—అది నిజమే. కాని ప్రస్తుతము జరుగుచున్న సంగతులు నీ వెఱుంగవు కాబోలు.

యము—అదేమి ?

నార—కొంతమంది మునులును పితామహుండునుగలసి యాబాలుని మృత్యువిహీనునిగాఁ జేయఁ దలంచుచున్నారు.

యము—ఎట్లెట్లూ ! మార్కండేయున కాయుర్వృద్ధిఁ జేయఁదలంచుచున్నారా? అంతప్రియత్నమైన వీరికేల ?

నార—సరియే. దిరిగి యాగాథయంతయుఁ దెల్పుటకుఁ జాలతడవు పట్టును. సూక్ష్మముగఁ దెల్పెదను. వాని జననీజనకులా బాలుని వసిష్ఠునిపాదములపైనను బ్రహ్మదేవునిపాదములపైనను బడవేయఁ గాలానుసారముగా వారికిర్వురకును దీర్ఘాయుష్మాన్ భవ

అను దీవనయే వచ్చె. అందుచే వారిమాటను వారు నిలుపుకొనుటకుఁ గొండంత ప్రయత్నముఁ జేయుచున్నారు. ఇంక నీమాట దబ్బరయే. నీయత్నము దుర్యత్నమే.

యము—నారదా! నామాట దబ్బరయగునా? అట్లెన్నటికిని దలంపవలదు. శంకరునియాజ్ఞఁ ద్రిప్పుటకు నీ విధివశమా మతిమాలిన వశిష్ఠునితరమా. ఇట్టిది జరుగునని నీవెట్లు నమ్మితివి? అప్పుడే వాని ప్రాణవాయువుల నాభటులు కొంతదూరము కొనియే వత్తురు.

నార—శమనా! ఏటి కీమాటలు.

గీ. ఏటి కీ గతిఁ బల్కెదో ♦ యినకుమార
వాగ్విజృంభణం బికజాలు ♦ వలదుడుగుము
వానిఁగొని తేర నీదగు ♦ భటులవలన
కాదు సరికదా నీచేత ♦ కాదు వినుము.

యము—నారదా! ఇంక నీమతిమాలిన మాటను విడువుము.

సీ. ఎఱుఁగవే లోకైక ♦ దురిత క్రియాలోల
సంఘ భీకరచండ ♦ శాసనుఁడని
ఎఱుఁగవే దుర్మార్గ ♦ చరదుష్ట సంఘసం
హారణార్థజనిత ఘో ♦ రాకృతినని
ఎఱుఁగవే నను దుర్ని ♦ రీక్ష్య ప్రతాపాగ్ని
యుత భీకర లయార్క ♦ సుతుఁడ ననుచు
ఎఱుఁగవే సజ్జన ♦ పరిరక్షణాఖిల
దుష్ట శిక్షణ క్రియా ♦ త్ముండ ననుచు
భువనజాలంబు నెల్లను ♦ పూర్ణమైన
శాసనంబున లోఁజేసి ♦ సకలధర్మ

రక్షణార్థమై యున్న నా ♦ ప్రబలమైన
యాజ్ఞ కెదురున్న యది చూడ ♦ వా ధరిత్రి.

నార—చూడక పోదునా! ఈ కన్నుల కీరెప్పలు దూరములు కావు.

[ప్రవేశము భటులు]

యము—ఓ సేవకులారా! మార్కండేయుని ప్రాణవాయువులఁ గొని తెచ్చితిరా?

భటు—దేవా! మే మాతనిం జేరుటకైన శక్తులము కాక పోయితిమి? కూర్చుని రుద్రునిఁ బూజించు చున్నాఁడు. ఎన్నియో మార్లు పిలిచితిమి. కన్ను విప్పడాయె. రాడాయె. చేరఁబోవ శరీరమునకు మంటలు పుట్టనారంభించె. ఇంక నీ కార్యమునకు దేవరయే సమర్థులు.

నార—(నవ్వుచు) ధర్మరాజా! ప్రేతరాజా! వింటివా నీభటుల వాక్యము.

యము—ఓ పిరికి పందలారా! సిగ్గుమాలి మీముఖములను మాకేటికి జూపింప వచ్చితిరి?

గీ. సిగ్గుకింతైన లేదె యో ♦ చెనటులార
బాలు నొక్కని గొనిరాని ♦ పందలగుచు
బ్రదికి యున్నారు జీవచ్ఛ ♦ వంబులగుచుఁ
దొలఁగి పొండిక నిటనుండి ♦ తులువలార.

(భటులు నిష్క్రమింతురు.)

నార—అకారణముగా వారిపైన నేటికిఁ గోపించెదవు? వారిచేతఁగాకున్న నీ చేతనగుననియా నీ తలంపు! నామాటను విని నీ పూనికను వదులుము. నీవలనఁ గానేరదు.

యము—చాలు చాలు నారదా! నీ యసమంజస వాక్సరణి నింకఁ గట్టిపెట్టుము. నీవు బ్రహ్మర్షి వగుటచే నాయెదుట నిట్లనఁగల్గి

తివి కాని మరియొకరైన నేమన్యోడిదో? ఇప్పుడేపోయి యీబాలకుని ప్రాణానిలంబును మదీయ పాశములఁగట్టి నీలోకమునకుఁ దెచ్చి చూపకున్న నన్నిపేరున బిలువకుము.

(19 వ అనుబంధము.)

నార—నారదా! ఇప్పుడుగదా నీవుసంతసింపవలసిన తరుణము. ఈ యమునకు బాగుగా పుగియెక్కినది. ఇక్కడికి మూషువంతులు నాకార్యము గట్టెక్కినట్లే. ఇంకనొకరంగముతో మార్కండేయ నాటకము మృత్యుంజయ విలాసము యమగర్వభంగము పూర్తి యగును. నేనిక్కడ నుండి బయలువెడలి తరుణమురాగనే మృకండ మరుద్వతులతో మార్కండేయుని కడ కేగెదగాక.

(20 వ అనుబంధము.)

(నిష్క్రమించును.)

(తెరవాలును.)

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తయేనమః

యమగర్వభంగము

అను

మార్కండేయనాటకము.

పంచమాంకము.

[రంగము. గౌతమీతీరము. సైకతలింగము. పూజాద్రవ్యములతో మార్కండేయులు కూర్చుండి పూజించు చుండును.]

మార్కం—

(20 వ అనుబంధము.)

హే సకల లోకానంద ప్రదాయక! దివ్యమంగళ కరపాదారవింద! హే గిరిజామనోనాయక! పాహిమాం. పాహిమాం.

సీ. సకల లోకావళి ♦ సంహార కారణ
పావనాకార తు ♦ భ్యం నమోస్తు
పరిపాలితాఖిల ♦ భక్తలోక బిడౌజ
వందితాకార తు ♦ భ్యం నమోస్తు
జ్ఞానాంక తోషిత ♦ సనక సనందన
వరమునిచంద్ర తు ♦ భ్యం నమోస్తు
బ్రహ్మాది సురవంద్య ♦ పార్వతీ వసిత స
వ్యామాంక భాక తు ♦ భ్యం నమోస్తు.

ప్రమథగణ పరిసేవిత విమల చిత్త
వరమునీంద్ర మానసపద్మ ♦ పరమ భృంగ
రజతశైల నివాస వి ♦ రాజితాంగ
వందితాఖిల లోక తు ♦ భ్యం నమోస్తు.

(కనులుమూసికొని జపించుచుండును.)

[ప్రవేశము యముఁడు]

(21 వ అనుబంధము)

యము—ఇదియేగదా ! ఆ విప్రకుమారుఁ డుండెడి తలము. ఇప్పుడు వీఁడెట్లు నాస్వాధీనుఁడుకాఁడో పరిశీలించెద. (సమీపించి) ఆహా! యేమి యీబాలుని సుందరాకారము? ఆకృతి ధరించివచ్చిన బ్రహ్మతేజమోయన నెట్లు విరాజిల్లుచున్నవాఁడో.

సీ. శివభక్తి బోధింపఁ ♦ జిత్తమందుఁ దలంచి
పుట్టిన పార్వతీ ♦ పుత్రుఁడనఁగ
శుద్ధసాత్వికగుణ ♦ స్ఫూర్తినిగైకొని
జన్మించు విష్ణు తే ♦ జంబనంగ
ఆకృతిధరియించి ♦ యవతరించినయట్టి
సుందరభారవీ ♦ సూనుఁడనఁగ
సకల జనాహ్లాద ♦ చంద్రికా యుక్తుఁడై
జగతిని పుట్టిన ♦ శశియనంగ
విమలగుణముల నెల్లను ♦ కమలభవుఁడు
ఒక్కచోటికిఁ జేర్చి తా ♦ నోర్పుతోడ
బాలరూపంబుగాఁ జేసి ♦ పంపెననఁగ
వెలుఁగుచున్నాఁడు చూడ నీ ♦ విప్రసుతుఁడు.

ఇట్టివాని నెట్లు నాలోకమునకుఁ గొనిపోఁగలను. ఆహా! ఏమైనను నావిధిని నెఱవేర్పక తప్పదుగదా. తదేకధ్యానుఁడై నిమీలిత

నేత్రుఁడై పరమేశ్వరమహాలింగసన్నిధింగూర్చుండి శివధ్యానమొనర్చు నితనిజీవముల నెట్లు కొనిపోఁగలను. ఎట్లైనను వీని చిత్తంబును శివధ్యానంబునుండి మరలించి బాహ్యప్రచారమునకుఁ జొన్పి లింగమును విడిచి వచ్చునట్లు చేయవలెను. భక్తిశీలుఁడవగు విప్రనందనా!

మార్కం—(కనులు మూసికొనియే యుండును.)

యము—ఆహా! వీని నిశ్చలత్వము సంస్తవనీయముగదా!

గీ. కనుయుగముమూసి మానస ♦ కమలమందు
నిర్మలాంతఃకరణమున ♦ నిటలనయను
నిల్పి పిలిచిన పలుకక ♦ నిష్ఠతోడ
దపముఁ జేయుచునున్నాఁడు ♦ ధాత్రిలోన.

మరియొకమారు పలుకరించెదను. ఓ తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండవగు విప్రనందనా.

చ. కనులరమోడ్చియుర్వి హృదయ ♦ కంజమున న్శివునిల్పి భక్తితో
ఘనతర నిశ్చలత్వమెసఁ ♦ గన్భజియించుచునున్న యట్టి యో
వినయ వివేకశీల యిటు ♦ వేగమె రాఁగదవయ్య పిల్చుచుం
టిని యరుదెంచవయ్య యిట ♦ నిల్చి మముంగని మాటలాడుమా.

మార్కం—(కన్నులు తెఱచి) ఎవ్వరిట్లు నాజపంబునకు విఘ్నముఁ గలుగఁజేసితిరి. ఓ జగజ్జనకా! మహాదేవా! క్షణమైనను నీ ధ్యానమును విడువఁగలనా! (ప్రక్కకుఁజూచి) ఎవ్వరితఁడు! నీలమేఘచ్ఛాయ నలుదెసలఁ గడలుకొనఁగ దీప్తిపుంజంబులైన నేత్రంబులతో వెల్గొందుచున్నాఁడు. ఇతఁడే నాజపవిఘ్నమునకుఁ గారకుఁడై యుండవచ్చును. ఓ మహానుభావా! తామెవ్వరు? ఏటికిటకరుదెంచి నాజపతపంబుల కంతరాయమును గల్పించితిరి?

యము—విప్రనందనా! నన్ను శమనుఁడందురు. ప్రపంచమందలి జీవుల పుణ్యపాపముల విమర్శించి వారికిఁదగిన పదవుల నొసంగ విధినిర్ణీతుండనై దక్షిణదిశకు నాయకుండనై యుండువాఁడను.

మార్కం—దేవా! యమధర్మరాజవు నీవేనా! శంకరపూజా సమయమగుట నిచ్చటనుండియే నమస్కరించెదను.

యము—కుమారా! అర్ఘ్యపదప్రాప్తిరస్తు.

మార్కం—ధర్మరాజా! నీవు మహాభయంకరుండవనియు నీలోకము మహాఘోరమనియు నీదర్శనము నరులకుఁ గానరాదనియు వినుఁవాఁడను. విన్నదానికిని గన్నదానికిని భేదము కన్పట్టుచున్నది.

యము—కుమారా! నీ వనినది నిక్కము. పాపులకు భయంకరుండను. నీవంటి భక్తులకు మాత్రము సౌమ్యరూపమునఁ బరగుచుందును. మరియు నీవు నిరంతర శివపూజా ధురంధరుండవగుటఁ జేసియుఁ గారణజన్ముఁడ వగుటచేత నన్నుఁ గాంచఁగల్గితివి గాని యన్యులకు నారాక యగోచరము. బాలకా! ఇంక నీ వాలింగనమును వదలి యీవలకురమ్ము.

మార్కం—అయ్యా! పరేతరాజా!

గీ. నన్నుఁజూడఁగ నేతెంచి ♦ యున్నవాఁడ
వేమి హేతువుకలదొకో ♦ యినకుమార
అంత్యకాలము సామీప్య ♦ మైనఁగాని
ధరణి నీదర్శనంబది ♦ దొరుకఁగలదె

యము—(తనలో) ఏల నాచిత్త మిప్పుడు శంకాకులితమగుచున్నది! ఎన్నఁడును నాహృదయ మిట్టి వ్యత్యాసము నందదే. కాదు కాదు. ఇది నారదవాక్యశ్రవణమువలనఁ గలిగిన మనోవ్యథ. ఇట్టి ధీరస్వాంతునివద్ద దాఁచిన లాభము లేదు. (ప్రకాశము) ముని

కుమారా! తెల్పుచుంటిని వినుము. శంకర వరప్రసాద సంజనితుండవగు నీకామహాదేవుఁ డొసంగిన యాయు వంతమగుటచే నీ జీవంబులఁ గొనిపోవచ్చితిని. కావున నీవలకురమ్ము.

మార్కం—అయ్యా! మరితశమనా! శమనా! నీవు ధర్మస్వరూపుఁడవు. ధర్మపరిరక్షణార్థమై విధిచే నియమింపఁబడినవాఁడవు. అట్టి నీయాజ్ఞకు నేనేమని బదులుపల్కువాఁడను.

(22 వ అనుబంధము.)

మహాత్మా! ధర్మంబరయ నీవ యర్హుండవు.

యము—విప్రతనయా! కావున నే నేనిట్లు పల్కుచుంటిని. నిన్నిప్పుడు కొనిపోవుట నాధర్మము. నీకిక్కడ నావాక్యములకు బదులు పల్కుట కవకాశమే లేదు. వచ్చియే తీరవలయును.

మార్కం—(లింగముపై చేయివైచి) ధర్మరాజా! వినియుక్తధర్మము నీకొక్కరిదే కాదు. విశ్వజన్మమానవకోటి కెల్లరకు నున్నదియే. అట్టియెడ నాధర్మమును నేనుమాత్ర మనుసరింపవలదా! నేని శంకరసన్నిధిని వదలి నీవెంట రాఁగలనా?

యము—కుమారా! మానవులను లోకమునందు జీవితాంతమువరకే విధివిహిత కర్మాచరణము. నీకిఁక నాయుశ్శేషము లేదు. నిన్ను వేగమే నాలోకమునకుఁ గొంపోవుటయు నీకర్మ ననుసరించి నీకుఁదగిన ఫలంబొసంగుటయు మావంతైయున్నది. పలుమాట లేలఁ బల్కెదవు.

మార్కం—అయ్యా! ఏటి కిట్లాడెదరు! ఉన్నతకులమునందు జన్మించి నందుల కున్నతపదవుల నందయత్నించుటయు జన్మసార్థకమును సంపాదించుటకై యత్నపడుటయే గదా ధర్మము. అట్టి న్యాయము ననుసరించుచున్న నన్నేటికి రమ్మనెదవు?

యము—(తనలో) ఆహా! ఏమి యీబాలుని వచోనైపుణి. వినిన

కొలఁది వినబుద్ధి పొడముచున్నది. వీనిని దల్లిదండ్రుల కెడబాపి వెంటఁ గొనిపోవుటెంత కష్టతరము. కానిమ్ము. ఇందు నాచేయఁ దగిన కార్యమేమియును లేదు. (ప్రకాశము) బాలకా! ఉన్నత పదవియైనను నీచపదవియైనను నీవు రమ్మనినవచ్చి పొమ్మనిన పోవునవి కావు. నీప్రాప్తి ననుసరించి గానున్న ఫలమువచ్చియే తీరును.

చ. అల శివుఁడైననేమి కమ ♦ లాక్షు చతుర్ముఖులైననేమి నీ
కిల ఫలితంబొసంగుటకు ♦ నెంతటిపుణ్యముఁ జేసియుంటివో
ఫలితమె యంత యీఁగలరు ♦ బాలక దానిని దీసివేయఁగా
గలుగుదురే మఱేరయిన ♦ క్ష్మాతలమందు మహీసురాత్మజా.

అయ్యది నీ కనుభవింపక తప్పదు. ఎవ్వరైన నంతకన్న నెక్కుడు ఫలం బీయఁజాలరు. ఏల యిట్టి వాదంబులనాడెదవు. మీతో సంభాషించుటం జేసి మాకాల మతిక్రమించుచున్నది. రమ్మావలకు. జాగు సేయకుము.

(23 వ అనుబంధము.)

మార్కం—అయ్యా! దయామయ హృదయా! నీ వనినట్లు నాప్రాప్తి యెట్లైనఁ గానిమ్ము. నే నీ శంకరలింగమును వదలి నిన్నుఁ జేరఁ జాల. కరుణామయుండవగు నిన్ను వేడుకొనుచుంటిని. నన్ను వదలుము.

యము—అర్భకా విధివిధాయక న్యాయమార్గంబులకుఁ గట్టువడి కార్యంబులనొనర్చు మాకును గరుణకును జాలదూరము. నీ ప్రార్థంబునకు నాచిత్తము కరుగఁజాలదు. నీవిన్నపమును గట్టి పెట్టుము.

మార్క—కట్టిపెట్టిన నాయక్కఱ యెట్లు తీఱఁగలదు. నావాంఛితమును నీవు తీర్చినను తీర్పకున్నను నీయందు వినయభావముతోఁ బ్రవర్తింపక తప్పదు. నా యిష్టదైవమగు పరమేశ్వర సాక్షిగా

నిన్ను వేడుకొనెద. దేవదేవుఁడగు శంకరునివీడి నీవెంట రాఁ జాల. నన్ననుగ్రహింపుము.

యము—(తనలో) వీనియెడల సామవాక్యములు పనికిరావు. ఇంచుక యాసఁ గొల్పి చూచెద. (ప్రకాశము) బాలకా! నీవు నిష్ప్రయోజన వాక్యములతోఁ గాలహరణముఁ జేయుచుంటివి. నీకిది తగదుసుమా. శీఘ్రముగ రమ్ము.

మార్కం—అయ్యా! నన్నెచ్చటకు రమ్మనెదవు?

యము—నా లోకమునకు.

మార్కం—ఏటికి ?

యము—నీకర్మానుభవము కొఱకు.

మార్కం—ఇదెక్కడనైన గలదా! ధర్మరాజా! న్యాయమునైన విచారింపవలదా?

తే. గీ. ఘనపురోడాశము శునక ♦ మునకుఁ దగునె
యాగశాలార్హతయుఁ వరా ♦ హమున కగునె
పట్టువస్త్రంబు లిలవృష ♦ భమున కగునె
అటులె నేను నీపదవి కె ♦ ట్లర్హమగుదు.

యము—కుమారా! అట్లు తలంపకుము. యమలోకమని నంతనే దుర్నిరీక్ష్యమై మహాభయంకరముగ నుండుననియుఁ బాపులే కాని యాలోకమునకుఁ బోఁగూడదనియు నీమనంబునకు సిద్ధాంతీకరింపఁ బ్రయత్నింపకుము. నాలోకమందలి నాల్గుద్వారంబులలో నొక్కదక్షిణ ద్వారమున కావలిప్రదేశమే మహానరకమని తలంపుము. తక్కుంగల పురమంతయు మహావైభవ సమన్వితంబై యొప్పుచుండును. సిద్ధులును మహామునులును సమస్తదేవతలును నాలోకమున కనుదిన మేతెంచుచుందురు. కావున నీవుకూడ రమ్ము. నిన్నచ్చటికిం గొంపోయి యొక దివ్య

విమానమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి నీకర్హమగు పదవికిఁ బంపెదను. లెమ్ము కాలవిలంబనముఁ జేయకుము.

మార్కం—అయ్యా! ప్రేతనాయకా! నాయందు నీకుఁగల్గు కరుణ కనేకవందనములు. నీవన్నవన్నియును నిశ్చయమే. కాని నాకేలయో యీ లింగమును వదలి నీవెంటరాబుద్ధి పుట్టకున్నది. నన్ననుగ్రహించి నీలోకమునకేగుము. నాజపంబున కంతరాయము రాఁజూడకుము. బాలుఁడనగు నామనవిని యింతవినఁజాలవా! నావాంఛితము నీడేర్పఁజాలని యసమర్థుడవా! ధర్మస్వరూపుఁడవగు నీవింత దయాశూన్యుఁడవా?

యము—(తనలో) ఇంతైనను వీఁడాలింగమును వదలి రాకున్నవాఁడు గదా! కానిమ్మని విజృంభించితినా శంకరతిరస్కృతి కలుగునేమో. (ప్రకాశము) కుఱ్ఱా! నీవాంఛితము నీడేర్ప నాతరము కాదు. ఇట్టి విపరీతవరంబును గోరికొనుటవలన నీకించుకైన ప్రయోజనము లేదు. నీజీవితాంతమగుచుండ నీజపంబున కంతరాయ మన నర్థమేమి? నేను నీ మొఱాలకించినందువలన లాభమేమి? ఏలయిట్టి వ్యర్థాలాపముల నాడెదవు.

(24 వ అనుబంధము.)

మార్కం—అయ్యా! పోనిండు. పుట్టింపను పెంపను లయింపఁజేయను కారకుఁడై కర్తయై భోక్తయై సకలమును నడిపింపఁజాలు శక్తివంతుఁడగు శంకరుఁడుండ నీకేల యీ విచారము. నీవన్నట్లు నా జీవితాంతమగు తరుణము వచ్చెనేని లయకర్తయగు శంకరుఁడే నాజీవితములను హరింపఁజేయఁగలఁడు. నీవేటికిట్లుతొందరపడియెదవు?

యము—(తనలో) ఓహో! పిట్టకొలఁది కూత ఘనమాయెనే నేనెన్నఁడు నిట్టి సంశయావస్థను లోఁబడలేదే నారదవాక్యము

చెల్లునా నాపట్టుదల కొనసాగునా? ఇంక దౌర్త్యముఁ జేసెదను. (ప్రకాశము) ఓరీ బాలకా! నీవు యోగ్యుఁడవనియు శివపూజాధురంధరుండవనియుఁ దలఁచి నే నెంతమృదువుగ సంభాషించినను నామాటను నీవు వినునట్లు లేదు.

(25 వ అనుబంధము)

ఇదివరకు నీయందు నాకుఁగల్గిన సద్భావ మింక మీఁద నుండఁబోదు. బాగుగా యోజించుకొనుము. నే తలపెట్టిన కార్యమునకు విఘాతముఁగల్గింప నెంతవారికిని సమర్థత లేదు. తెలిసినదా?

మార్కం—యమధర్మరాజా! నీ విట్లాగ్రహించిన నేమిచేయఁగలవాఁడను. న్యాయము నింత విమర్శింపుము. నేనొక్కరియానతి ననుసరించి వారిచే విధింపఁబడిన కార్యముల నొనర్చువాఁడనని నీవింతకుముందే పల్కితివి. ఇంతలో నేల కర్తృత్వమునుఁ బైనవేసికొనియెదవు? అదియునుంగాక

ఉ. ఆన్నము దైవమాయనుచు ♦ నాకలితో నరుదెంచువారికిన్
సున్నముఁ బెట్టవచ్చుగతి ♦ శుద్ధమనస్కుఁడనైయు మాధవున్
పన్నగభూషుని న్నిజత ♦ పర్వతవాసుని జేర నెంచునన్
దిన్నగ నేటకీ విటులఁ ♦ దీసుకుపోవఁగ వచ్చినాఁడవో.

యము—ఓరీ మూఢా! దుర్వార పరాక్రమోపేతుండై చతుర్దశభువన శాసనదక్షుఁడై దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణ క్రియాసమన్వితుండై లోకబాంధవుఁడును త్రిమూర్త్యాత్మక దివ్యమంగళవిగ్రహుండును నగు భాస్కరభగవానునకుఁ దనయుఁడవగుటచే నిరుపమాన స్వకీయ ప్రభాపటల ప్రజ్వలిత దిగంత లోకత్రయ సమన్వితుండై భయంకరనిర్ఘాత నినాద సదృశ సింహనాదకంపిత లోకత్రయస్థిత సకలదుష్టరాక్షసనివహుండై భువనంబుల శాసించుచున్న యముని బారికిందప్పి దాటిపో

యినప్రాణి సృష్ట్యాది నేటివరకును బుట్టియుండలేదుసుమా! అట్టి నన్ను నీవు తిరస్కరించునది. నీవింక ధర్మదేవతా తిరస్కారము నొనర్చిన పాపమును బొందెదవుసుమా? దానితో నీకిది వరకున్న పుణ్యముకన్న పాపము రెట్టింపగును. నీవప్పుడు నాశిక్షకుఁ జిక్కకతప్పదు. నాకవృత్తాంతమింకను నీకుఁ దెలియదు కాఁబోలు. ఇటువినుము.

సీ. ప్రేతకాన్వయఘోర ♦ భీకరంబై క్రాఁగు
చున్న తైలఘటంబు ♦ లొక్కచోట
ఘోర కాకోదర ♦ సాలమేయ బిడాల
వృశ్చికసంఘము ♦ లిక్కటిల్ల
మింటికంటుచునున్న ♦ మంటలతో వెల్గు
ఘోరాగ్నికుండము ♦ ల్గూడియుండ
కారుణ్యదూరులై ♦ కశలఁ జేఁబూని నా
భటవర్గ మొక్కటఁ ♦ బ్రబలియుండ
కాయమును రంపకోతతో ♦ కోయుచుండు
వారలొకవంక గుంపులై ♦ పరిఘవిల్ల
ఘోర దుర్మార్గహృదయసం ♦ కులితయగుచు
వెలయుచుండును నరకంబు ♦ విపరీతనయ.

సురాపానమత్తులై మద్యమాంసభక్షణాసక్తులై పాపాచరణంబునకుఁ జొరఁబడిన నీచులను ఘోరవాయసంబులచేఁ బొడిపించుచుందుము. ఘోరసారమేయంబులచేఁ గరపించుచుందుము. దుర్వ్యసనాసక్తులై విద్యాగంధశూన్యులై స్వజాతీయమతధర్మంబులవదలి వర్ణసంకరంబును బొందిన దుష్టులను నలుగడల మతసాంకర్యమును వృద్ధిఁజేసి పితృదేవతలకు శ్రాద్ధాదికర్మల మాన్పింపఁజేసిన చెట్టల నెట్టన మట్టగించి ఖడ్గములఁ బొడిపింపఁజేసి బాధించుటకు ఘోరాకారులగు మదీయభటులు

కనిపెట్టుకొనియుందురు. మఱియును దుష్కార్యాచరణసమర్థులై సాధుబాధామహావ్రత దీక్షాసంకల్పులై విద్వాంసులధిక్కరించి ప్రాచీనమత సాంప్రదాయముల నధిక్షేపించి నూతనసంస్కరణ నిర్మాణక్రియాకుశలులమను దురభిమానము తలకెక్క గర్వాంధులై వేదవాక్యములకు విపరీతార్థములఁ గల్పించి వెల్లడించి దేశమునకు దుర్మతములను బోధించు నీచులఁ గ్రిమిభోజనముఁ జేయించుచు నగ్నిస్తంభములఁ గౌఁగలింపఁజేయుచుందుము. స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానాది సదాచారవర్జితులై మద్యపానమాంసభక్షణాసక్తులై పరిత్యక్తనిజదారులై కులకాంతల వెంటఁబడి తిరిగెడి ద్విజాధముల శూలములఁ గ్రుచ్చి బాధించుచుందుము. కులాచారధర్మములవదలి యనర్హవిద్యాసంపాదనమునకుఁ గడంగి వ్యత్యస్తార్థప్రతిపాదకులై జ్ఞానహీనులై సర్వజ్ఞులమను నహంభావమున ముందువెనుకలరయక జనులకు దుర్బుద్ధులఁగరపు పాపాత్ములను పట్టికొట్టి సారమేయంబులచే గరపించుచుందుము. నిజదార నేద్వింపఁ దలంచియో జనకునిపై క్రోధముననో జితేంద్రియుఁడు కాకపోయినను సన్యసించి పూర్వకర్మానురూపమైన వాసనల వదలఁజాలక విషయప్రమత్తులై విపరీత వేదాంతవిజ్ఞానప్రబోధనమను మిషచే బాలవిగతభర్తృకలం జేబట్టిశిష్యురాండ్రగ సేకరించి వారిచెంతఁ జేరి నిరంతరము తమకున్న యల్పజ్ఞానమును విషయసుఖానుభవరూపమున వెల్లడించి యదియే జీవన్ముక్తి యనియు బ్రహ్మానందానుభవమనియు నద్వైతసిద్ధియనియు బోధించెడి కృత్రిమసన్యాసుల నసిపత్రవనములఁ జేర్చి తచ్ఛాఖామధ్యమునఁ బొర్లించి బాధించుచుందుము. కులకాంతలమరగి భ్రూణహత్యలం జేయు నీచులను భయంకరముగ మండుచున్న యగ్నికణంబులఁ బొర్లించి బాధింతుము. ఇంక ననేకపాపముల కనేకశిక్షలుకలవు. మార్కండేయా! నీ వింక దేవతాధిక్కారదోషమునకుఁ బాత్రుఁడవయ్యెదవు. నీవు రాకున్న బలాత్కారముగనైనఁ గొనిపోయెదఁగాని యూరకమరలు

వాఁడనుగాను. ఇంక నీవాంఛితంబు నీడేర్ప నా విలయకాలాభీల ప్రచండతర విశిఖశిఖా ప్రజ్వాలాయమాన ఫాలలోచనుఁడగు రుద్రునకైనఁ దరము కాదు.

(26 వ అనుబాధము.)

కావున ర మ్మావలకు.

మార్కం—ధర్మరాజా! నీ యట్టహాసము కడు భీతికరము. నీ వంటి పుణ్యాత్ము లుండుటం జేసియే లోకము నిల్చుచున్నది. కాని నీ యార్భాటమునకు నేనేమియు భయపడను. ఏమందువా! నే నే కుకార్య మొనర్చితినని నీకు భయపడవలయును? మహాపావనమైన పరమేశ్వర సామీప్యము కొఱకై దీర్ఘతపం బొనర్చుచున్న నాకును నీ యట్టహాసమునకును సంబంధ మేమియును లేదు. ఏల భయపెట్ట నెంచెదవు?

యము—బాలకా! నీవు నన్నిట్లు తిరస్కరించుటకు వే రాధార మేమియును లేను సుమా! నీ వీవలకు వచ్చెదవా లేదా?

మార్క—అయ్యా! ప్రేతరాజా! నీవు భ్రమపడుచుంటివి సుమా! ధర్మ స్వరూపుడవై ధర్మ రక్షకుఁడవై ధర్మ పరిపాలనార్థమై విధి నిర్ణీతుఁడవై నిలిచియున్న నీ యట్టివాఁ డిట్టి యసమంజస వాక్సరణి నుపయోగించునా! ఎంత మాటాడితివి? ధర్మము నిలుచుట కాధారమే లేదా న్యాయమునకు నిలువ నీడయే లేదా సన్మార్గ సంచారులకు నీకన్న వేరు శరణ్యమే లేదా? ఇది నీవు మనస్ఫూర్తిగ నాడిన మాటయేనా! నీ విప్పట్టున నంత పొరపడితివో యోజించుకొనవలదా నేనెట్లు నిన్ను తిరస్కరించితిని? నే నాడిన మాటలయందు భవదీయ తిరస్కార మెట్లేర్పడియె? పరమేశ్వర సన్నిధిం బొందఁ గోరితిననుట తప్పా! గిరిజా మనోహర సాక్షాత్కారమును బొందఁ గోరితి

ననుట దోసమా! యమలోకమును వదలి కైలాసమునే నివాసస్థానముగఁ గోరితిననుట యధర్మమా! విప్రకులమున జన్మించినందులకు శివునిగూర్చి తపముఁ జేసికొనుచుఁ గైలాసమునకే గెదను గాని యమలోకమునకు రానను తప్పా! మహనీయుఁడవగు నిన్నుఁ గూర్చి నేననుట దోషమని సంశయించితిని గాని నీ వొనర్చిన ప్రమాదము సామాన్యమైనదియా? శివునిగూర్చి తపముఁ జేసికొనుచున్న నా జప తపముల కంతరాయమును గల్పించి నాధ్యానమును భంగపరచి శంకరభక్తున కపచారము సలుపలేదా! ఉమా మనోహర దాసుఁడనగు నాకు నా మనస్సునకు చంచలత్వమును గల్గించి తపోవిఘ్నంబును సమకూర్చితివే. ఇందువలనఁ బరమేశ్వరునకు క్రోధము కలుగదా? భక్తావనపరతంత్రుఁడగు శివుఁడు దీనిని సహించునా! మహాత్మా! నీ ప్రమాదమును నీవు తెలిసికొనక మీఁదు మిక్కిలి నన్ను దిరస్కరించితిననియు నట్లొనర్చుట కాధారమే లేదని నిష్ఠురము లాడ నుపక్రమించితివి. నా వాక్యములు సత్యములని నిర్ధారణ మొనర్చుట కనేకాధారములు కలవు. ఇటు వినుము.

సీ. ఇలను మానవకోటి ♦ నెల్లవేళలఁగాచు
ధర్మంబ దొక్కటా ♦ దరువుకాదె
విధ్యుక్తకర్మల ♦ విధియించి చేయించు
సురకృప యొక్కటా ♦ దరువుకాదె
హితమార్గమును జూపి ♦ సతమేగుమని పల్కు
గురుకృప యొక్కటా ♦ దరువుకాదె
అంతదూరంబేల ♦ నఖిలంబుఁ గాచు శం
కర రూపమొక్కటా ♦ దరువుగాదె

నను బరీక్షింపఁదలఁచితే ♦ మనమునందు
నీకు మాత్రము దెలియదే ♦ నిక్కమైన
మార్గ మిదియని కాన ధ ♦ ర్మస్వరూప
యేటి కీరీతిఁ బలుకఁగ ♦ నేమిఫలము.

మరియు నోధర్మరాజా! ఇటు వినుము.

చ. భరభవబంధ సంఘములఁ ♦ బాపి మహాదురితౌఘ దూరమై
శరణని నమ్ము భక్తులకు ♦ సంతత మాదరువై వరదాయకంబునై
సురగణ సన్నుతాతిశయ ♦ శుద్ధ యశోవిభవాన్వితంబునై
పరగు మహేశు నామమె శు♦ భంబగు దిక్కగు నాకు ధాత్రిలోఁ.

మృత్యుంజయుండగు పరమేశ్వరుని గూర్చి తపం బొనర్చుచున్న నన్నెట్లు గొని పోగలవయ్యా? ఇంత యన్యాయమా? ధర్మ గౌరవము నశించెనా? ధర్మపాలకుఁడ నని పేరును వహించిన నీవే యిట్టి కట్టడి కృత్యంబును జేయ సాహసించెదవా? ఇదే నాప్రతిజ్ఞను వినుము. ఉమానాథ రమామనోహర వాణీనాయక శచీహృదయేశ్వరాధి దేవ ప్రభృతులు పరివార సమేతులై ధర్మ రక్షణార్థమై యిటు వచ్చి సాక్షీభూతులై నిల్తురుగాక. జగంబు ధర్మావతారంబు గదా! పరమేశ్వరుఁడు తన్మయుఁడుగదా. ఈ తరుణమున నన్నెలఁ గాపాడరాడో పరిశీలింపవలసినదే. ఆపన్నివారకుఁడగు శంకరుని వదలి నీవెంట రాఁజాలఁ. ఇదియే నిర్ధారణము.

యము—ఓరీ! దుష్టా! ఎట్లైనను గాలయాపనముఁ జేయ నెంచెదవా. నీ కుటిలత్వము నాకడ సాగదు. భృకుటీ విక్షేపమాత్రమున జగంబులను వడంకఁ జేయుచు ప్రాణికోటి నెల్లను మదీయ నామోచ్ఛారణ మాత్ర భయసంచలిత హృదయాంతరంగులనుగా నొనర్చి ప్రచండతరముగ సంచరించుచున్న నన్నీరీతిగఁ దిరస్కరించి నందులకుఁ దగిన ఫలితము నందెదవుగాక. నీవా

లింగమును వదలకున్నచో నేను నీ చెంతకు రాలేనని తలంచితివేమో యట్లైన్నటికిని దలపోయకుము. నీ జీవితమును గొనిపోవుట నాకార్యమై యుండ శంకరుఁ డెన్నటికిని నీకుఁ దోడ్పడఁ జాలఁడు. నీ వా యాసకుఁ జిక్కక రమ్ము. లేకున్న నిన్నా లింగంబుతోఁ గూడ బంధించుకొని పోయెదగాక.

(అని పాశమెత్తును.)

మార్కం—(లింగమును కౌగలించుకొని) హా పరమేశ్వరా! నీ భక్తుని సంరక్షింప నిదే తరుణము. మించి పోవుచున్నది రక్షింపుము.

(27 వ అనుబంధము)

మ. ధరపైపుట్టినదాది నీదగుపద ♦ ధ్యానమ్ము నీసేవ నే
మరక జేయుచునున్నవాఁడగద నీ ♦ మహాత్మ్య మింతేని నా
కెఱుఁగ న్శక్యమె దేవదేవ వరదా ♦ యీశా దయాపూరితా
నిరతంబు న్నెఱనమ్మితి నిను ధర ♦ న్నిక్కంబు మృత్యుంజయా.

యము—ఓరీ! దుష్టబాలుఁడా! వచ్చెదవా లేదా?

మార్క—శమనా! ఎన్నిమార్లు తెలుపవలయును.

గీ. ప్రాణపదమగు శంకరా ♦ ర్చనమువదలి
యేటి కరుదెంచువాడ నీ ♦ వింకమీఁద
మాటి మాటికిఁ గుటిల సం ♦ భాషణమును
మాని పొమ్మిక నీతోడ ♦ రాను రాను.

యము—నిష్కారణముగఁ జెడక నీవుగా లేచిరమ్ము.

మార్కం—నాచింత నీ కేమియును వలదు. నా చింతఁబాపఁ బరమేశ్వరుఁ డున్నాఁడు.

యము—ఓరీ! కాచికొనుము. పాశమును దగల్చుచుంటిని.

(28 వ అనుబంధము.)

[అని పాశము లేసి లింగముతో బంధింప లింగ మధ్యమునుండి శంకరుండు ప్రత్యక్షమగును.]

శంక — ఓరోరి సదాచార వివేక శూన్యా! అధికార గర్వోన్మత్తా నా భక్తుని దిరస్కరించెదవా?

[అని శూలముతోఁ బొడువ యముఁడు కూలును.]

మార్కం — (చేతులు జోడించి) మహాదేవా! రక్షింపుము. నీభక్త వాత్సల్యమును నేఁడుగదా కంటిని.

(29 వ అనుబంధము.)

[బ్రహ్మ, వశిష్ఠులు ప్రవేశింతురు.]

బ్రహ్మ — దేవాదిదేవా! మహాదేవా! శాంతింపుము. నీవు కోపించిన లోకములు తల్లడిల్లుచున్నవి. అజ్ఞులమగు మేము నీ మహిమను తెలిసికొనఁ గలవారమే! గౌరీమనోహరా! నేటికిగదా చూడఁ గంటిమి.

వశి — జగన్మయా! లోకసాక్షివై యజ్ఞకర్తవై నిరహంకారుఁడ వయ్యును భక్తసంత్రాణకార్యార్థమై సాహంకారుఁడవై చెలంగు మహాదేవుఁడవు.

శా. నీవే సర్వజగన్నియామకమహా ♦ నిష్ఠా సమేతుండవై
శ్రీవాణీశ పురందరాది సురసం ♦ సేవ్యుండవై యొప్పు ని
న్నేవా మా కెఱుఁగంగ శక్యమగునా ♦ నిత్యుండ వీవే కదా
భావంబందుఁ దలంచి మ్రొక్కెదము కా ♦ పాడంగదే శంకర

మహానుభావా! ఈ యముండు విధ్యుక్త కార్యాచరణుఁ డగుట క్షంతవ్యుఁడు.

బ్రహ్మ — శంకరా! వీని నిట్లు పడఁగొట్టుటవలన లోకములకుఁ గీడు వాటిల్లును. పుణ్యపాపవిమర్శనము తగ్గును.

శంక — వశిష్ఠా! పితామహా! ఈ యముఁడు నియమితకార్యకరుఁడయ్యును నన్ను దిరస్కరించి మద్భక్తుని బంధించుటచే శిక్షింప వలసి వచ్చెను. ఇఁకనైన బుద్ధిఁ దెలిసికొని సంచరింపుఁ గాక. శమనా! లెమ్ము. (లేవదీయును.)

(యముఁడు లేచును.)

(నారదుఁడు మృకండుఁడు, మరుద్వతియుఁ బ్రవేశింతురు.)

నార — ఆహా! నేఁడెంత భాగ్యము. మృకండమరుద్వతులారా! భగవానుఁడగు చంద్రమౌళి సాక్షాత్కరించియున్నాఁడు. నమస్కరించి మృత్యుంజయ విలాసమును జూతమురండు.

(30 వ అనుబంధము.)

(సమీపించి.)

గంగాధరా! ఇతఁడెవ్వరు? యముఁడేనా?

యము — ఈ నారదుఁడు తన వెకసక్కెపు పురాణమును విప్పుచున్నాఁడు. ఇదంతయు వీనిమాయయని యెఱుంగక మోసపోయితిని.

నార — ధర్మరాజా! ఇట్లుంటివేమి? ఈమార్కండేయులు నీలోకమునకు రానన్నవాఁడా యేమి అంతమాత్రమున నీవూరకుండవే? ఏలయిట్లు విన్ననైయుంటివి. నీయత్నము సఫలము కాలేదా?

యము — (తనలో ఈ పరిహాసవాక్యములు శూలఘాతలకన్న నెక్కువగ బాధించుచున్నవి. ఈశంకరుఁడు నన్నట్లే పడియుండనిచ్చిన మేలుగ నుండెడిది.

నార — ధర్మరాజా! మారాడవేమి? నాఁడు నాతో నేమంటివి? మార్కండేయుని గొనిపోకున్న నన్నీ పేరునఁ బిలువవలదంటివే? ఇప్పుడేమని పిలువవలయును? తెలిసెనా శివభక్తుల ప్రతాపము?

యము — దేవాదిదేవా! శేషాహిభూషణ! మందుఁడనై తెలియక జేసిన నేరమును సైరింపుము. ఇకమీఁద శివ కేశవపాదభక్తుల

చెంతకైనపోను. మార్కండేయా! నీవలన నీశ్వరమాహాత్మ్యమును దెలిసికొంటిని. మృకండమునీంద్రా! నేటికి నాప్రమాదమును గ్రహించితిని.

మరు—తనయా! మృత్యువిహీనుఁడవైతివిగదా.

మార్కం—అమ్మా! జననీజనకులరగు మీదయవలనను శివానుగ్రహము కల్గిని నారదుని ప్రయత్నఫలితమువలన భయములన్నియుఁ దొలఁగెను.

నార—పితామహా! మృకండా! మానవులకైననేమి దేవతలకైననేమి దానవులకైననేమి? కర్మఫలితమనుభవింపక తప్పదు.

గీ. కర్మ మనుభవింపక పోదు ♦ కల్పకోటి
వత్సరమ్ములకైనను ♦ వసుధలోన
మంచియైనను జెడుగైన ♦ సంచితమ్మ
ననుభవింపనే వలయుఁ ద ♦ థ్యంబు సుండి.

పరేతరాజా! నీ యహంభావ మడఁగెనా?

యము—సర్వము నశించెను.

శంక—మార్కండేయా! ఇటు రమ్ము. (తలపై చేయియుంచి)

గీ. తరణి చంద్రాదు లున్నంత ♦ వరకు ధరణి
షోడశాబ్ద జీవితుఁడవై ♦ శుద్ధమతిని
దిరుగుచుండుము లోకోప ♦ కరుఁడవగుచు
సర్వశుభములు నీకబ్బు ♦ సత్యమిదియ.

నేటినుండియుఁ దల్లులు తమ బిడ్డలను నీ పేరున దీవింతురు గాక!

అందరు—తథాస్తు. (మంగళము.)

తెరపడును.

మార్కండేయనాటకము.

అనుబంధములు.

ఈక్రింది యనుబంధముల సంఖ్య తప్పులుపడుటచే పేజీనంబరు కూడ చేర్చబడెను గాన నటకులు జాగ్రతగా కనుగొనవలెను.

1 పేజీ. 1 వ అనుబంధము.

నారదుడు— మోహన—త్రిశ్రగతి ఆది.

గంగాధర హరహరహరశంభో! కలుష దురితహరణా॥ గం॥

పావనచరితా నీదగు - పరమమంత్రి పఠనమునఁ । బ్రహ్మానందము కల్గెను । ధన్యమయ్యె నాజన్మము । పరమపురుష సురవినుత పాపటవీదహన॥ గం॥

---

2 పేజీ. 2 వ అనుబంధము.

నారదుడు— బేహాగ్—ఆది.

జయజయ పశుపతి జయజయ శూలీ । జయజయ నుతవనమాలీ । జయ నిగమాగమ మార్గవిహారీ । జయ గోపాలహరా॥ జ॥

పాతకసంహరణా సుచరణా । వరకరుణాభరణా । సుచరణా వరకరుణాభరణా॥ జయ॥

---

2 పేజీ. 3 వ అనుబంధము.

మృకండుడు— ముఖారి—ఆది.

ఎంతటి దైన్యము - నందగవలసె ।
ఇంతిరో నాకట - నేమని తెల్పుదు॥ ఎం॥
సాటిమునులలో - సరితూగజాలని ।
మేటి వ్యర్థుడనైతి - బోటిరో నే నిఁక॥ ఎం॥

10 పేజీ. 4 వ అనుబంధము.

నారదుడు— బేహాగ్—ఆది.

నీపదభక్తుడనో - పశుపతీ నీలగళాన్విత నా। పాపముల్ బాపుము శుభసదనా। జయజయజయజయజయ గౌరీశా। జయ గోపాలహరా। జయ సకలాగమ మార్గసంచారా। జయగోపాలహరా॥

---

11 పేజీ. 5వ అనుబంధము.

మృకండుడు— శంకరాభరణము—ఆది.

నందనము - వందనము శుభచరితా వరతపోధనాన్వితా॥ వం॥

నిరుపమ సుచరితమహానివరా। నీరజాక్ష పదగానవిలోలా॥ వం॥

---

12 పేజీ. 5వ అనుబంధము.

నారదుడు, మృకండుడు— మాయామాళవగౌళ—ఆది.

హర హర హర శంభో - మహాదేవ గంగాధర శరణు శరణు భవ॥ హర॥

భావమందు నిను దలంచుచునుంటిని పరమకరుణ గనరాదా। నను గావగ యిటు రారాదా। నీవారమంటిమే కాదా। పరమపాదా విదితవేద। శ్రీవరాదా॥ హర॥

---

13 పేజీ. 6వ అనుబంధము.

మృకండుడు, మరుద్వతి— హిం. కాఫీ—త్రి-ఏక.

కాంతా భయకరమగు। కాననమును కనులలరగ। ముదము సంగెడి చూడుమా। చూడుమా॥ మనమున కతి సమ్మోదమ్మొనగు చుండె నిదెకనుమా॥ కాం॥

మరు—తాల సాల హింతాల రసాల మహా భూజసమితి। తద్దయు మానసమున కానందము పురిగొల్పెగా। ధరణిజముల చందము

గన। నా। కాహా। పలుగతులను మనమునకును। విభ్రమ మది కలిగించెగా॥ నాథ॥

---

18 పేజీ. 7వ అనుబంధము.

మృకండుడు— నాదనామక్రియ—ఆది.

పాహినమస్తే - భావజారే। పాలయమాం। పరమపురుష॥ పా॥

దీనపోష। దివ్యవేష। దేవదేవ। దివ్యప్రభావ॥ పా॥

పాపనాశ। పార్వతీశ। భక్తపోష। భవ్యవేష॥ పా॥

---

21 పేజీ. 8వ అనుబంధము.

కళ్యాణి—రూపకము.

దేవీ మహేశ్వరి। మాదిక్కు-చూడుమా। జనని॥ దే॥

పావనితుహి - నాద్రినిలయే। భక్తలోకపోషిణీ। పాపలోక విధ్వంసిని। పాలితత్రిభువని। గుణమణి। సకలభువన పరిపోషిణి। సకలపాప విధ్వంసిని। సర్వవిబుధ సమ్మోదిని। సంతతానందదాయని॥

---

24 పేజీ. 9వ అనుబంధము.

మరుద్వతి— బేహాగ్—ఆది.

రారా నాకుమార। రమ్యగుణాధార కుమారా। రమ్యగుణాధారా॥ రారా॥

మారాకారా। మందస్మితధర। మంజులగుణబృంద। సుకుమారా। మంజులగుణబృంద॥ రారా॥

---

25 పేజీ. 10వ అనుబంధము.

మార్కండేయులు— బేహాగ్—ఆది.

సంతసమాయెను నాతల్లీ। స్వాంతమునకు సంతసము కల్గెనేడు॥

పుణ్యకాంతలకు వందన భాగ్యము। పూర్వపుణ్య వశమునగాదా। ముక్తిబొందు సాధనమదిగాదా॥ సంతసమూమెనుగా మాతా। జన్మ సార్థకము సంభవించె నీకు॥ సం॥

---

27 పేజీ. 11వ అనుబంధము.

కళ్యాణి—ఆది.

సదా మదిని భజియించెద శ్రీధర। సకలలోక పాలకవినుత॥ వేమారు నిన్వేడుచునుంటిని పామరత్వ మెడ బాపుము శంకర॥ స॥

మహామహులు నీ మహిమల గన్గొన। నేరరైరి గౌరీనాథా। మాననీయ నా మానసపీఠము బాయక య్యు సర్వేశ్వర హరహర॥స॥

---

34 పేజీ. 12వ అనుబంధము.

బాలురు— బేహాగ్—ఆది.

జయజయజయ గోపాల పురారీ। జయజయజయ రజతాద్రి విహారీ॥ జయ॥

దేవదేవ చిన్మయస్వరూపా। త్రిపురాసుర ప్రాణానిలసంహార। దివ్యయోగిమానస సంచారా। కనుగొనరారా। బ్రోవవిదేరా। మన సిజసంహార। పాపహారా। దలచితి రా। కేందుధరా॥ జయ॥

---

37 పేజీ. 13వ అనుబంధము.

బాలురు— నవరోజు—త్రిపుట.

శరణు శరణు నీలకంఠ। పాపహరా, దీనాధారా। మారహరా॥

కాంక్షితఫలదాయక మో। కల్మషముల బాపుమా - గరళ ధరా। పశుపతి రాకేందుధరా। శంకరా, నిటలనయన నినుదలచితి మయ్య। భావాతీతా। మారహర॥ శరణు॥

38 పేజీ. 14వ అనుబంధము.

మరుద్వతి— నాదనామక్రియ—ఆది.

నాయనా నాతనయా। నాపెన్నిధానమా॥ నా॥

నినువీడి నేధర। నిలువగ నేర్తునే। మనసిజసమనిభ। మంజుల వేష॥ నా॥

ఏగతినైచెద। నీశోకంబును। ఎవ్వరునాసుతు। గాచెడివారలు॥

---

40 పేజీ. 14వ అనుబంధము.

మార్కండేయులు— కాఫీ—ఆది.

మృగధర సురవరనుతపదసరసిజ। మృడానీశ గజచర్మాంబర ధర ఈశ। లోకపాలక చంద్రమకుట॥ మృ॥

పరమపురుష యమసంహారణా। పంచవదన మన్మథహననా। పాలింపుము నను భవతరణా। వరములొసంగుము వృషగమన॥ మృ॥

---

43 పేజీ. 15వ అనుబంధము.

మార్కండేయులు— బిళహరి—ఆది.

ఎన్నగ మనతరమే। పరమేశు నాజ్ఞ నీధారుణిలోపల॥ ఎ॥

అహంభావమును వహించుచును యహరహంబు। నరులిలం దిరిగెదరే। మహాదేవు నాజ్ఞలేక ధరలో। మృత్యువైన చేరగలదె మనలను॥ ఎన్న॥

---

44 పేజీ. 16వ అనుబంధము.

నారదుడు— హరికాంభోజి—ఆది.

పాతకసంహారణా। సుచరణా। పాలిత విబుధగణా। సుచ రణా। పాలితవిబుధగణా॥ పాత॥

జయజయజయజయ చంద్రార్ధమౌళీ । జయ గోపాలహరా
జయ సకలాగమ । మార్గవిహారీ । జయ పురదైత్యహరా॥ పా॥

---

49 పేజీ. 16వ అనుబంధము.

హిందూస్తాని తోడి—ఆది.

మార్కం—సెలవొసగుడీ । మునులు ననుకొని చనెద రిక॥ సెల॥
జనని జనకులార నే నీ । తరుణమున జని యరుదెంచెద నిక॥

మరు—పోయిరమ్ము నా। తనయ నిన్నికఁ సకలసురులు దయఁగనెదరు।
శుభమగు నిక మునులతో జని । రమ్మికఁ॥

మృకం—పోయిరమ్ము నాతనయ నీవికఁ । శంకరుండు నీ । జీవితముల
నిక । పెంపుజేసి । దయ మనుచును । గావుత॥ సె॥

---

49 పేజీ. 17వ అనుబంధము.

వశిష్ఠ, నారద, మార్కండేయ. హరికాంభోజి—ఆది.

నీపదభక్తుడనో । నిటలాక్షా । నీదయగోరితినో । హరహరా ।
నీదయగోరితినో జయజయజయ కం । దర్ప సంహారా । జయగిరిజా
రమణ । జయ త్రిపురాంతక మృగధరశంభో । జయగిరిజారమణా॥

---

54 పేజీ. 18వ అనుబంధము.

నారదుడు— బిళహరి—త్రి-ఏక.

తెలిసికొనగ దరమానే । త్రిపురాంతక చరితంబుఁ॥ తె॥

పరమపురుషు డగువాడు । భక్తజనాన్వయ సులభుడు । పంక
జాసన నుతుండు పార్వతీమనోభవుండు । వరదుండు । కరుణాళుడు ।
దీనదయాపరు డగు శివు॥ తె॥

59 పేజీ. 18వ అనుబంధము

యముడు— శంకరాభరణస్వరములు—త్రి - ఏక.

చాలుచాలు నీవికేల । పల్కెద విక నారదా । మేలమాడు ।
చుంటివా నీ మనమునకును । తెలియదో॥ చా॥

ఏటికి నీ వీనాడు । ఈగతివలికెద వింటు మేటియైన శమనుని
బల । మెరుగవె జగమందుఁ॥ చా॥

---

62 పేజీ. 19వ అనుబంధము.

యముడు— శంకరాభరణము—ఆది.

ఇదిగోచనెదఁ । జగతీస్థలిలో । గొని తెచ్చెదనా। ప్రాణంబుఁ॥
పరమశంకరుండైనను ధరణిఁ । భార్గవీసుడైనఁ తోడుచూపగా రాగ
లరే యా । విప్రకుమారునకుఁ । దేవమునులు మెచ్చఁ । నే । కొని
తెచ్చెద నాజీవంబుల్॥ ఇ॥

---

62 పేజీ. 20వ అనుబంధము.

నారదుడు— ఆనందభైరవి—ఆది.

పాలించుమా । పార్వతీహృదయేశ॥ పా॥

పాలింపకున్న । పరు లేరుదిక్కు । పంకజాసననుత । పరమానం
దధామ॥ పా॥

పలుమారు నీ । నామమంత్రమును భజనజేసెదను । గంగాధరా॥
భక్తబృందపాల । పార్వతీ హృల్లోలా । వందితాఖిల । భువన
జాల । శంభో॥ పా॥

---

63 పేజీ. 20వ అనుబంధము.

మార్కండేయులు— శంకరాభరణము—మిశ్ర-ఆది.

శ్రీషణ్ముఖజనక । బాలశశిశేఖ రార్ధనారీశ్వర ।। భవహర పురహార । పరమశుభ సదాశ్రిత॥ వేదాంతవిదితాఖిలకారణాకారక । శ్రీమన్మహామానీశ్వర సన్నుత వరవాణీశ సురార్యపూజిత । పాద లోకరక్షక కరి । నమామి దేవదేవ దివ్యభావ॥ శ్రీ॥

శ్రీద సకల విబుధసురగణ । మునిగణవినుత సుచరణ । శశిహసితమకుట దనుజహరణ । పరితోషిత త్రిభువన । గగనవసన త్రిపుర సురరిపుహరణ మదనహనన । నిరాభాస నిరంజనా । నిర్వికార॥ శ్రీ॥

చ॥ స్వామి తే చరణయుగళే । మునిమానస సంవాస శ్రీ । పంచవదన ఫణిసమూహభూషణ। పార్వతీ రమణోరగ సన్నుత । నిష్కామ । నిర్ద్వంద్వ॥ శ్రీ॥

---

64 పేజీ. 21వ అనుబంధము.

యముడు— బారువ—ఆది.

ధారుణిని నా శాసనమునకును । వేరుకల్గునె రోజింపర్ । మానవుడయిన దానవుడయినన్ । దాటగలరే యోజింపర్ । భువనములన్ । వశీయములై । తనరుగదా । జీవుల కెల్లెడ॥ ధాత్రి శ్రీగతి॥

నరులనగను దలపగా । కడుసుకరులుగారె న । న్యావరమున। మారువలికి । నిల్వగలరె మాని తా । నిటులనగను జెల్లునా । ఇదె వీని గొనిపోవనా॥ ధా॥

---

67 పేజీ. 22 వ అనుబంధము.

మార్కం— కళ్యాణి—ఆది.

ఈవిధమున బలుకదగునె నీ । కోశమనా । జగతినెటుల । నను గొనిచన॥ నీ॥

పరమశివుని నే । నిలాతలంబున । శరణమనుచు మది । నమ్మితి గాదా । ధర్మపాలకుడ । వై జరియించెడి । ధర్మమూర్తివగు నీకిది తగునె॥ ఈ॥

---

68 పేజీ. 23 వ అనుబంధము

యము— కేదారి—ఆది.

వలదు వలదు నీ । విటులబల్కినను । ఫలములేదికను । కనుగొనుమా। ఇది వినుమా తగదుసుమా । కదలిర మ్మికను భూసురతనయా॥

మార్కం—ఎలనీగతిని । వచియించెద విది హితముకాదు నీ - కినతన
యా ధృతసదయా॥ వ॥
పరమశివుని సత్కరుణను గోరెడి బాలకుడని నను ।
తెలియవో కో॥

యము—చలంబునన్ । నీవికన్ । జాలముచేసిన ఫలమేమి॥

మార్కం—నీవెంటనే రాగతమేమి । తెలుపుమయా॥

యము—తగదయ్యా॥ వల॥

---

70 పేజీ. 24 వ అనుబంధము.

శంకరాభరణ స్వరములు—త్రి-ఏక.

యము—రమ్మిటకు కుమారా।

మార్కం—వాదమాడమేలా।

యము—పలుకులుడిగి తొలగవే।

మార్కం—పంతము లికమానవే॥

యము—రమ్మి॥

మార్కం—పరమశివుని లోకంబును నేకోరిననాడన్।

యము—కరుణవదలి నాలోకమునకు గొనిపోయెదు - వార్డ్ర।

మార్కం—దయనుగను జగాన।

యము—రమ్మిటకు బిరాన॥ ర॥

71 పేజీ. 25 వ అనుబంధము.

యముడు— హిం- కాపీ—ఆది.

ఇటుల పల్కగను। తగదుసుమా। పలుమరు పిలిచితి। రయమున లెమ్మిక॥ ఇ॥

చాలుచాలు ధీరుడవయి నీవిక మేలమాడ స్వాంతమందు వలచితో। జాలమిటుల సేయునీదు మనమున। నేమని కడువడిదలచితివో బాలుడనుచు నిన్ను విడువజాలను। చాలునిక చాలునిక। రమ్మిట॥ఇ

74 పేజీ. 26 వ అనుబంధము.

యముడు— శంకరాభరణము—ఆది.

కుటిలమతిని నీ। విటులబలికెదవె। నిను గొనిపోవక వదలుదునా। వలదుసుమా చెడియెదు। మాటలవిని నావెంటనేరమ్మా॥ కు॥

వాదమాడ నాతోడగాదికను। పంతగించినను ఫలమేమి। పంకజాసను డైననుగానీ। రుద్రుడైన నిను। రక్షింపగలడా॥ కు॥

77 పేజీ. 27 వ అనుబంధము.

మార్కండేయులు— కళ్యాణి—రూపకము.

కావగ నను। తరుణమిదియె గద - శ్రీ శంభో॥

ఆపన్నుడనైతిని నా। యార్తిదీర్చ శంకరా॥ కా॥

పరమపురుష - వరశుభంకర। పాపహరణ - భవతరణా। భుజగభూషణ - భక్తపోషణ। బ్రోవవె నను - భయము బాపి॥

77 పేజీ. 28 వ అనుబంధము.

యముడు— శంకరాభరణము—ఆది.

ఓరిదురాత్మా। ఇంతకావరమ ననుదిరస్కరించెదవోరా। ధారుణిలోన నిరాదరణంబును జేసెదవే పాపాత్మా॥ ఓ॥

నాదగు పాశముచే నిన్నుక। బంధించెద నేనికమీదక। నిన్ను గావగా తాగలరెవరో। వీక్షింతు న్దుష్టాత్మా॥ ఓ॥

78 పేజీ. 29 వ అనుబంధము.

మార్కండేయులు— కామవర్ధని—ఆది.

గానలోల శ్రీ - కరుణాలవాల॥

దానవాంతకా నన్ - దరిజేర్ప వేర। జ్ఞానదాయకా దరి। జేర్పుమయ్య॥ గా॥

నీవులేని తలము - నిఖిలలోకములను నీలకంఠ వెదకి కనజాలమయ్యా। నీరజాక్షు వినుత నెనరుంచవయ్యా। నిఖిలలోకరక్షు చిన్నికృష్ణవినుత॥గా॥

79 పేజీ. 30 వ అనుబంధము.

మంగళము. హిం - కాపీ—ఆది.

మంగళమిదెకొనుశరదాభ్రదేహామంగళమో గౌరీనాథా॥మం॥

చర్మాంబరధర। శంకరహరహర చిన్ముద్రాంకితశోభితదేహా॥మం॥

కనకతారా.

(గ్రంథకర్త చందాల కేశవదాసుగారు.

వెల రు 1-4-0

ఇందు కౄరసేనుని దుండగములు, కమలాదేవియొక్క విచారము, తారా కనకసేనుల పరితాపము, పల్లెవానియొక్క హాస్యరస సంభాషణము, కనకసేనునికోర్టు చాల అత్యద్భుతముగా వ్రాయబడినది. ఈ నాటకము అనేక సుప్రసిద్ధనాటక సమాజములచే ప్రదర్శింపబడి వన్నె కెక్కియున్నది. ఇందు చక్కని ఫార్సీ కర్ణాటమెట్లు కూడ గలవు. త్వరపడుడు. త్వరపడుడు.

కృష్ణలీల.

(గ్రంథకర్త నంపన్ముడుంబ శింగరాచార్యులుగారు.)

వెల రు 1-0-0

ఇందు శ్రీకృష్ణునిలీలలు పరమాద్భుతములు. ఇందు కంసుని యొక్క దుండగములు, గోపకులయొక్క భక్తియు, పూతనాసంహారము, గోవర్ధనోద్ధరణము, కాళీయమర్దనము, గొల్లవాండ్రయొక్క హాస్యరస సంభాషణము, రాధాకృష్ణుల శృంగారసంభాషణము విపులముగా వ్రాయబడియున్నది. ఇందు చక్కనిసాంగులుగలవు. ప్రదర్శనమున కనుకూలము. చదువరులకానందము. నేడే కార్డువ్రాయుడు.

వలయువారు:—కందుల గోవిందం,

బుక్కుసెల్లర్, బెజవాడ

ఆంధ్రనాటకములు.

శ్రీసాహసము	0-12	సీతాకల్యాణము బా॥ సీ॥	0- 8
సీతామనోహరము	0- 8	శివాజివిజయము కే॥ రా॥	1- 0
..మప్రతిజ్ఞ క॥ కో॥	0-12	ప్రహ్లాద	1- 0
..ర్ దానీయము శే॥ రా॥	0-12	రామరావణా సంగ్రామం	1- 0
..ష్ణరాయవిజయము	0-12	లంకాదహనము	1- 0
..లాఫ్ విజయనగర్	0-12	మహాభారతము సం॥ శే॥	1- 4
సంపూర్ణభా..ము	1- 0	చిత్తూరు ముట్టడి	0-12
తపతీసంవ..ము కా॥ కో॥	1- 0	సంపూర్ణ శ్రీకృష్ణచరిత్ర	1- 0
శారదావిజయము కో॥ ప॥	0-12	తులసీదేవి ము॥ చె॥	1- 0
..క్మిణీక..ము జి॥ జా॥	1- 0	సతీతులసి ద్రో॥ సీ॥	1- 4
సత్య..యము బి॥ ల॥	1- 2	ముక్తావళి కొం॥ భ॥	0-12
సత్రా..యము ,,	0-14	మాళవిక ము॥ చం॥	0-12
బుద్ధిమతీవిలాసము ,,	1- 0	ప్రభాకర జి॥ ల॥	0- 8
ఉత్తరరాఘవము జ॥ ల॥	1- 4	సురాజుద్దౌల	0- 8
జయంతజయపాల అ॥ స॥	0-12	హాస్యప్రపాటలు	0- 6
రసపుత్రవిజయము ఇ॥ య॥	1- 0	ప్రసన్నామనోహరము	0-10
రాణాప్రతాపసింగ్	1- 0	శ్రీరామప్రవాసము ద్రో॥ సీ॥	0- 8
ప్రతాపరుద్రీయము వే॥ వెం॥	1- 8	శ్రీరామోద్యోగము ,,	0- 8
కన్యాశుల్కము గు॥ అ॥	1- 0	శ్రీరామ విజయము ,,	0- 8
రోషనారా కో॥ సు॥	1- 4	శ్రీరామాశ్వమేధము ,,	0- 8
గులేబకావళి అ॥ సుం॥	1- 0	హస్తినాపురము ,,	0-12
జయచంద్రచంద్రరేఖావిజయం	0-12	రాయచూరు ముట్టడి ,,	0- 8
ప్రతిజ్ఞాయౌగంధరాయణము	0-12	శ్రీనివాసకల్యాణము ,,	0- 8
తులసీదాస్ కో॥ సు॥	1- 0	రసపుత్రవిజయము ,,	1- 0
ఆంధ్రనాటకకృతులు	1- 0	సారంగధర ,,	0-12
డిటో రెండవభాగము	0-12	విజయబొబ్బిలి ,,	0-12
మణిమాల ఉ॥ అ॥	0-12	వేశ్యామధురము పా I ,,	1- 0
అపవాదతరంగిణి	0- 6	వేశ్యామధురము పా II ,,	0-12
భీష్మప్రతిజ్ఞ అ॥ శే॥	0-12	విచిత్రచిత్రమాల అ॥ సో॥	0-12

కందులగోవిందం,

బుక్కుసెల్లరు అండ్ పబ్లిషర్,

బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా.

ఆంధ్రనాటకములు.

Date............
CUDDAPAH.

నవరత్న చింతామణి	1-0
అనసూయ	1-0
బొబ్బిలియుద్ధము శ్రీ॥ కృ॥	1-0
వేణీసంహారము వ॥ సు॥	1-0
విక్రమోర్వశీయము ,,	0-8
చండకౌశికము ,,	0-10
అభిజ్ఞాన శకుంతల ,,	1-0
సంపూర్ణోత్తర రామాయణం	1-4
కుశలవ వి॥ సు॥	0-12
సారంగధర	0-12
సువర్ణపాత్రి రా॥ నా॥	1-0
సుమతీదేవి బ॥ కో॥	0-12
సంపూర్ణ భారతము పిం॥ న॥	1-4
భక్త కబీర్ కో॥ స॥	1-0
పాదుకాపట్టాభిషేకం	1-0
శ్రీకృష్ణ తులాభారము	0-12
కనకతార	0-10
సౌగంధికమ్ము గుం॥ జ॥	0-8
మాతృదాస్యవిమోచనము	0-12
సంస్కారిణి దా॥ పు॥	1-0
సత్యహరిశ్చంద్ర కా॥ వీ॥	0-12
లంకాదహనము	0-8
ప్రతిజ్ఞాపాండవము	0-12
గర్వభంగము	0-10
పసఙ్బకావళి	1-0
మహానంద కో॥ స॥	0-12
చింతామణి రా॥ నా॥	1-0
మహానంద	11 0
సావిత్రి ద్రో॥ సీ॥	0-12
కన్యకాపరమేశ్వరి కా॥ సా॥	1-0
రంగరాయశదనము	1-0
చిత్రనళీయము బ॥ క్రి॥	1-6

హరికథలు.

బి. బాలాజీ దాసుగారివి.

నలచరిత్ర	0-8
గయోపాఖ్యానము	0-8
జయప్రద	0-8
రుక్మాంగద	0-8
కుశలవ	0-8
ద్రౌపదీమానసంరక్షణం	0-6
కర్ణానందదాయిని	0-6
పురందరదాసుచరిత్ర	0-6
సూరదాసుచరిత్ర	0-6
ప్రియంవదచరిత్ర	0-6
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	0-6
హరికథేతిహాసమంజరి	0-5
డిటో రెండవభాగము	0-6

ఆ. నారాయణదాసుగారివి.

సావిత్రిచరిత్రము	0-12
మార్కండేయ	0-12
జానకీశపథము	1-0
భీష్మచరిత్రము	0-8
అంబరీషచరిత్రము	0-8
గజేంద్రమోక్షము	0-8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము	0-12

కందుల గోవిందం,
బుక్కు సెల్లరు అండ్ పబ్లిషర్,
బెజవాడ, కృష్ణాజిల్లా.

END OF
TITLE